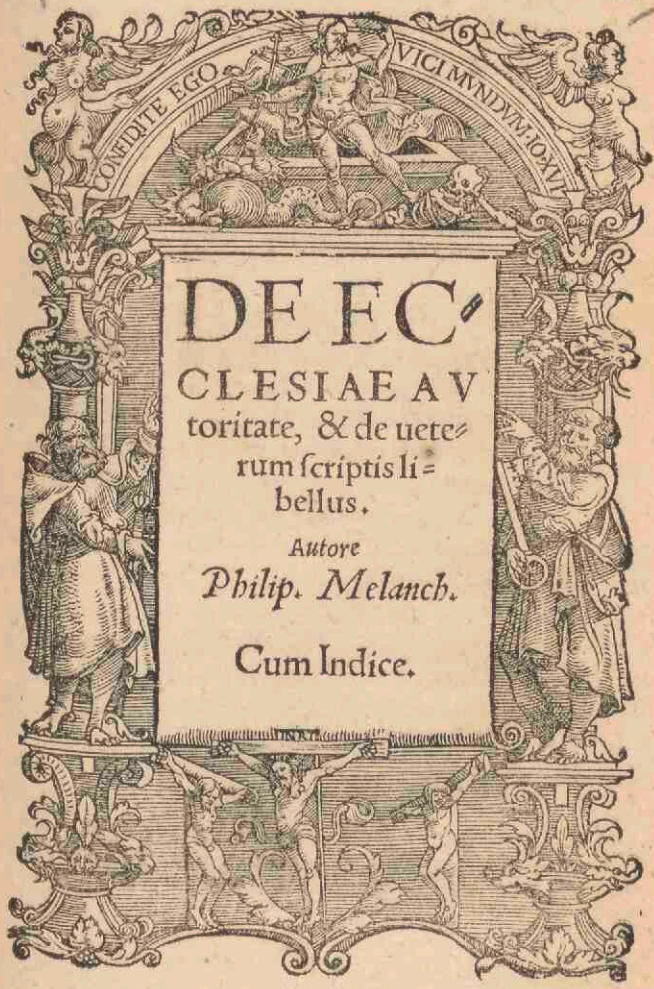

De ecclesiae avtoritate, & de ueterum scriptis libellus

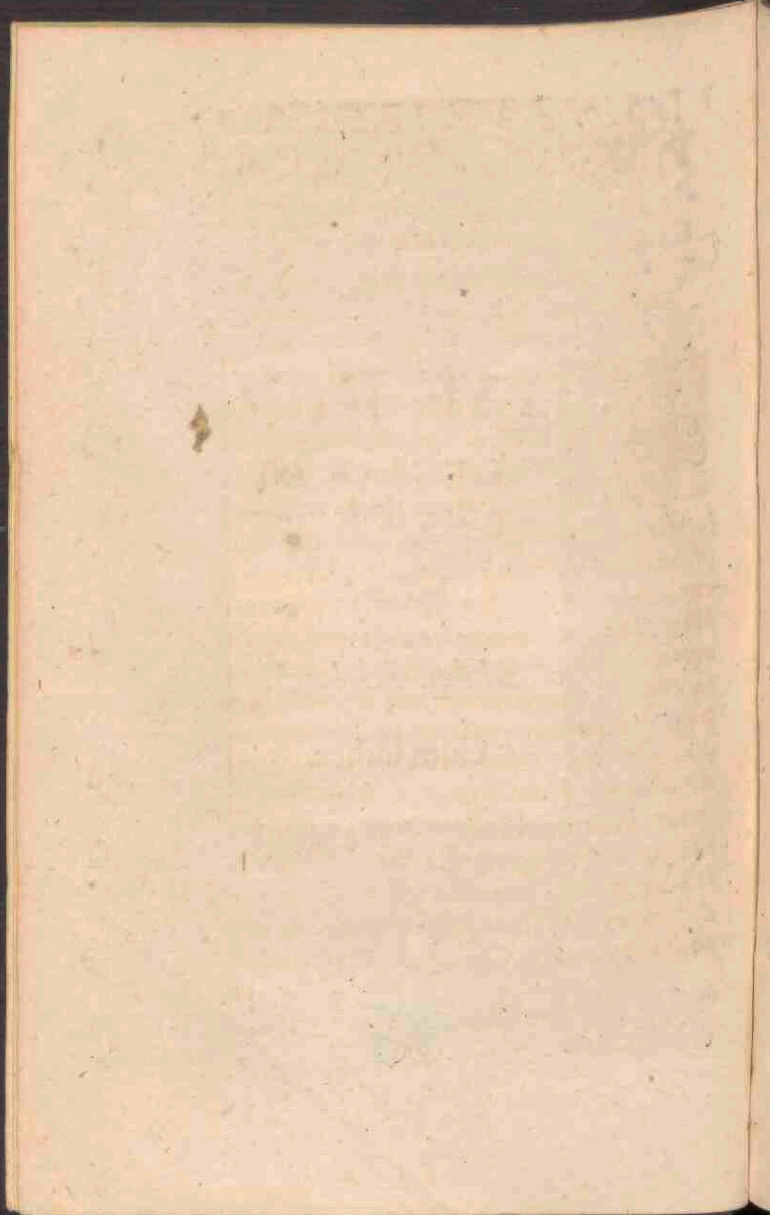
<https://hdl.handle.net/1874/416654>

DE EC
 CLESIAE AV
 toritate, & de uete
 rum scriptis li=
 bellus.

Autore
Philip. Melanch.

Cum Indice.

ILLVSTRISSIMO

Principi domino Alberto, Du
ci Prussiae Marchioni Bran
denburgensi &c.

Philippus Melanchthon.

S. D.

STYAGES REX MEDORŪ iratus Harpago Principi, quod non necasset infantem Cyrum, ut erat imperatū, postea accersit ad

se Harpago filium adolescentem, eumq; mactatum proponit in epulis mandendum patri Harpago. Accumbit miserrimus pater, existimans se honoris causa à Rege ad conuiuium uocatum esse, & tosta nati uiscera dentibus lacerat. Post epulas, cum multa comiter locutus esset tyrannus, tandem crudelitatem suam patefacit, iubet proferri caput, manus & pedes adolescentis. Cumq; agnouisset Harpagus filij membra, interrogat Rex, satin suauiter epulatus sit. Ibi ille, etsi ingentem animo dolorem acceperat, tamen in presentia iram repressit, ac placide respondit. Mihi uero placet, quicquid Rex facit. Talem in Ecclesia tyrannidem multis seculis Pontifices & eorū satellites gerunt. Postulant ut sine discrimine popu-

lus omnia decreta, etiã aperte impia, omnes abusus, omnia Monachorum deliramenta comprobe, & tanquam coelestia oracula suspiciat.

Etsi autem non temere autoritas ueterum laudanda est, tamen cum de uoluntate Dei, deq; uero cultu, necesse sit tenere certa, & firma testimonia diuinitus proposita, nequaquam hæc barbarica seruitus in Ecclesia toleranda est, quæ uetat discerni ueram doctrinam ab adulterina, quæ nefarios abusus confirmat. Inimica est hominum nature tyrannis, sed multo inimicior Ecclesie, in qua omnes pij astidue excubias agere & in statione esse debent, ne impijs opinionibus obruant Euangeliũ, seu hi qui præ sunt, seu alij.

Porro quàm multa uicia in Ecclesiam peruaserunt sine ullis certis autoribus, quæ quidem orta primum ab exemplis obscuris, paulatim uires acceperunt, qualia sunt inuocatio Diuorum, multiplex prophatio Mysteriorum cœnæ domini, nundinatio Missarum, impurus cœlibatus, & pleraq; alia. Hæc cum dormitantibus ijs, qui præerant irrepserint sine decretis Synodorũ, sine ulla graui autoritate, nunc tamen summa acerbitate suppliciorum defenduntur, & prætextitur crudelitati studium retinendæ Ecclesie autoritatis. Ac multi instructi doctrina et eloquentia cum uideant Deo bellum inferri, cum fateantur
pollui

pollui gloriam Dei, deleri piam doctrinam, & dilacerari membra Christi, tamen adplaudunt tyrannis, & impudentius, quàm Harpagus ille, prædicant sibi placere quicquid agunt impij principes & Pontifices.

θεομάχοι, παλαμναῖοι καὶ ἄλλοι οἷοι.

Deinde hanc tantam turpitudinem artificiose excusant, fingunt prodesse, ut conseruetur autoritas & ἄξια, eorum, qui præsunt. Tyrannides scelere & crudelitate retinetur, tantisper scilicet dum durant, non autoritas Ecclesiastica. Indignissimum est autem, præcipue doctis uiris, tanquam satellites esse tyrannorum & quidem Deo bellum inferentium, ac eorum confirmare furorem, & incendere sauciã. Quid cogitari turpius hac seruitute potest? præsertim in illis qui ad consilia Regum, qui ad Ecclesiæ gubernacula propter eruditionem euehũtur, ut sint religionis ueræ monstratores & custodes, non ut in iustis dominorum cupiditatibus adulentur. Sed profecto ita est, ut in Tragœdia dicitur. Malus est minister regij imperij, pudor. Qui tyrannis se adiungunt, eisq; & sententias & linguam addicunt, hi personam suam sine impudentia tueri non possunt.

Cum autem tantis sceleribus nomen Ecclesiæ & antiquitatis prætexatur, collegi quædam de Ecclesia & ueteribus Synodis ac scriptoribus, quæ, ut spero, iuuenibus profutura sunt ad iudicandum, ubi testimo-

nia antiquitatis ualeant. Dulce Ecclesiae nomē omnibus pijs esse debet, ut uera patrie. Et quid est illo uenerabili concilio augustius, in quo filius Dei dominus noster Iesus Christus praesidet, & habet adiunctū coetū prestantissimorū hominum inde usq; ab initio mundi. Adæ, Enoch, Noë, Sem, Abrahæ, Isaac, Iacob, Ioseph, Moysi, Samuelis, Dauidis, Eliæ, Elisei, Esaiæ, Ezechiae, Danielis, Apostolorū, et multorū pi-
orum, quos Deus ornauit admiranda gloria in docendo & in regēdis imperijs et quorū doctrinæ Christus clarū testimoniū impertit. Hunc uenerabilē coetū nos maxime uenerari decet, quē quidē aduersarij summa contumelia adficiunt, cū eum allegant ad stabilendā idololatriā, ad cōfirmandos p̄digiosos errores, ad excusanda parricidia & infinitā crudelitātē.

Etsi autē tenuior ac breuior est hic libellus, quā argu-
menti amplitudo poscebat, tamē edendum esse duxi, sperauiq; auspicius p̄diturū esse, si Celsitudini tuæ dedicaretur, quia nomen Celsitudinis tuæ p̄pter excellentē uirtutē, pietatem, & sapientiā tuam, multis bonis, et doctis hominibus in uniuersa Germania merito carissimum est. Nec uero ulla res humana bono & sapienti Principi gratior esse potest, quā si ueris iudicijs bonorū celebretur, & à bonis diligatur.

Bene & fœliciter ualeat Cels. T.

Anno 1 6 3 9.

DE ECCLESIA

SIA ET DE AVTORI-
tate uerbi Dei.

SAEP E disputari solet, quantum tri-
buendum sit Ecclesiae sententijs, de-
cretis Synodorum, & scriptorum,
dictis. Etsi enim regulam tenemus,
ut uerbum Dei amplectamur, tamen cum uideantur
in Apostolicis scriptis occurrere loci ambigui, dispu-
tant aliqui potius esse sententias ecclesiae sequendas,
quam scripta Apostolorum.

Deinde affingunt, autoritatē ecclesiae anteferen-
dam esse uerbo Dei, ac posse ecclesiam mutare tra-
dita in uerbo Dei. Citant ad has opiniones dictum
Augustini, Euangelio non crederem, nisi me Ecclesiae
Catholicae commoueret autoritas. Itaq; falso prae-
textu nominis Ecclesiae Pontifices decernunt & prae-
cipiunt multa pro libidine contra uerbum Dei, con-
firmant & stabiliunt impiam doctrinam & impi-
os cultus, ac plurimos etiam nunc deterret à uera
doctrina Euangelij, quam profitemur, solum nomen
Ecclesiae. Ideo necesse est de autoritate Ecclesiae recte
admoneri homines.

A 4 Rursus

Rursus etiam quædam petulantiora ingenia, cū fingunt ex dictis scripturæ male detortis nouas opinionones, ut prorsus aspernantur cōsensum ueræ Ecclesie & omnes Synodos sine discrimine, ut cum Seruetus rixatur cum Ecclesia omnium temporum, & deprauat dicta de Verbo, Ioannis primo, & querit cōcinniore, ut ipse putat, interpretationem. Vt igitur talis petulantia coerceatur, aliquo modo septis, ut ita dicam, opus est Ecclesie, sicut ueteres Synodi & scriptores allegant prima testimonia ab Apostolis & certis autoribus accepta.

Tertulianus contra Praxeam inquit, hanc regulam tenendam esse aduersus omnes hæreses, Rectum esse quodcunq; primum est, adulterinum uero, quodcunq; posterius. Et quidem uocat primum, quod Apostoli certo tradiderunt, sic enim ipse sese interpretatur.

Irenæus contra Florinum allegat autoritatem superiorum, ac nominatim Polycarpi, qui fuerat auditor Ioannis Apostoli. Inquit enim execraturū fuisse dogmata Florini, si ea audiisset, & uitaturum locum, in quo illa dicta essent, tanquam pollutum.

Basilii allegat nutricē suam, cuius pietatem ait tunc imprimis fuisse laudatam, & addit eam accepisse doctrinam à Gregorio Neocesariensi, qui illo tempore eruditione & miraculis claruit, & refutauit

Samofatenum, ac reliquit breuem cōfessionem fidei, quæ continet illustre testimonium de trinitate. Exat autem in lib. 7. Ecclesiastica historia.

Origenes allegat Apostolos de baptismo infantū, Ait enim in cap. 6. ad Rom. Ecclesias accepisse traditionem ab Apostolis, ut baptizentur infantes. Hi recte allegant auctoritatem Ecclesiæ. Quare ordine dicam, quid sit Ecclesia, & quod audienda sit, ac probatis testimonijs utendum, & tamen doctrina iudicanda sit ex uerbo Dei, ut maneat summa auctoritas uerbi Dei, iuxta illud, Si quis aliud Euangelium docuerit, anathema sit.

Primum autem cum nomino Ecclesiam, non inteligo Pontifices, Episcopos, & ceteros, qui probant ipsorū opiniones. Nam hi sunt hostes ueræ Ecclesiæ partim Epicurei, partim Idololatræ manifesti. Sed uoco Ecclesiam, cætum uere credentium, qui habent Euangelium & Sacramenta, & sanctificantur spiritu sancto, sicut Ephes. 5. describitur Ecclesia, & Ioannis 10. Oues meæ uocem meam audiunt.

Ecclesia.

Etsi autem necesse est, hanc ueram Ecclesiam semper durare, quia regnum Christi est perpetuum, & scriptum est, Manebo uobiscū usq; ad consummationem seculi, tamen sciendum est, hanc ueram Ecclesiam non semper pariter florere, sed sæpe admodum exiguā esse, ac subinde restitui diuinitus, missis ueris

A 1 doctore

doctoribus, ut Noe tempore fuit angusta Ecclesia, & paucorum cœtus.

Abrahã. Ita post diluuium retinuit ueram doctrinam Melchisedech, qui fuit Sem, filius Noe, & cum idololatria apud Chaldaeos creuisset, ac pene ubiq; extincta esset uera doctrina, Deus renouat Ecclesiam uocato Abraham. Postea familia Abrahæ, & pauci eius auditores sunt Ecclesia, cum interim Chaldæi & Aegyptij gloriarentur, se esse posteros patrum, se retinere patrum exempla & cultum, & predicarent se esse populum Dei, cum uerbum Dei non retinuissent, etiamsi caeremonias retinuerant, quibus tamen asinxerät puerfas opiniões, & addiderät idololatriã.

Tempore Achaz fuit in Israel pene extincta Ecclesia, postea per Eliam & Eliseum rursus aucta est, deinde iterum collapsa est.

**Ecclesia
Christo
nato. etc.**

Cum nasceretur Christus, fuit in Iuda admodum exigua Ecclesia, Maria, Ioseph, familia Zachariæ, Simeon, Anna, pastores, & pauci alij. Interea regimen Ecclesiasticum fuit penes Phariseos & Sadduceos, qui erant palam impij. Saducæi etiam erant Epicurei, & tamen arrogabant sibi præcipue titulum populi Dei.

**Ecclesia
tempore
Maia.**

Sic & tempore prophetarum exigua fuit uera Ecclesia, Esaie primo, Nisi Dominus reliquisset nobis semen, sicut Sodoma & Gomorra facti essemus.

Heo

Hæc uerba grauissime monēt nos ne de Ecclesia cogitemus, tanquam de mundana politia, ne eam successione Episcoporum, aut gradu & loco Pontificū metiamur, sed apud eos esse statuamus Ecclesiam, qui retinent ueram doctrinam Euangelij. In hoc cœtu esse aliquos uere credentes necesse est. Nam ad hūc cœtum pertinent promissiones. Ideo Esaias detrahit illum augustum titulum suis principibus & Pontificibus & inquit exiguum semen reliquum esse in illo ipso populo, qui uocabatur populus Dei.

Et Ieremiæ tempore, cum ei reges & sacerdotes aduersarentur, non erat Ecclesia cœtus sacerdotum, sed illi, qui credebant concionibus Ieremiæ. Amos. 3. Sic liberabitur Israel, ut si pastor duo crura leoni ex faucibus eripiat. Deniq; fuit exigua Ecclesia præ multitudinem impiorum, cum omnes gentes præter populum Iuda prorsus amisissent noticiam Dei.

Prædicat & scriptura futuras post Apostolos Ecclesie clades Matth. 23. Multi pseudoprophete surgent, & decipiet multos. Itē. Cum uidebitis abominationē desolationis stantē in loco sancto. Hic significat in Ecclesia, quæ sic dicitur, orituram esse idolatriam, qua obruentur uera doctrina & ueri cultus, & fiet Ecclesie uastitas, id est solitudo seu extinctio. Atq; ita accidit. Postquam abusus missarum & cultus traditionum orti sunt, secute sunt tenebræ de

ueris

Vbi &
apud
quos sit
Ecclesia.

Ecclesia
tempore
Ieremiæ.

ueris cultibus, de fide, de inuocatione in fide, de officijs uocationis. Quia conscientia intuens in propria merita, non potest remissionem peccatorum intelligere, nec ueram inuocationem & expectationem auxilij diuini &c.

Item. facient signa & prodigia, ut, si fieri posset, seducantur etiam electi. 2. Thessa. 2. Veniet defectio &c. Luca 18. Putas, quod ueniens filius hominis inueniet fidem? Psal. 88. Nunquid uane constituisti oēs filios hominum &c. Est enim querela de uentura Ecclesiae ruina. Hæc dicta testantur, etiamsi Ecclesiam cōseruari necesse est, tamen præsertim postremo tempore admodum exiguam & paucorum cœtum esse, qui sunt sprete & abiecti in hac uita, sicut inquit Paulus, Non multi sapientes, nō multi potentes &c.

Ecclesia
postremi
temporis.

Hæc testimonia eo citaui, ut primum cogitetur, quid sit Ecclesia, & abducatur animus à carnalibus opinionibus, quæ fingunt ecclesiam esse politiā Pontificum, & alligant eam ad ordinariam successionem Episcoporum, sicut imperia consistunt in ordinaria successione principum, Sed Ecclesia aliter se habet. Est enim cœtus non alligatus ad ordinariam successionem, sed ad uerbum Dei. Ibi renascitur Ecclesia, ubi Deus restituit doctrinam, & dat spiritum sanctū. Et hoc modo regi & cōseruari Ecclesias, non ordinaria successione, testatur Paulus Ephes. 4. Dedit dona homi-

Ecclesia
uera.

na homi-

na hominibus Apostolos, Prophetas &c. Docet enim eam esse proprie Ecclesiam, in qua Christus est efficax, & cui dat ueros doctores.

Ideo cum obijcitur nobis nomen & autoritas ecclesie, primum consideremus, an fiat mentio ueræ ecclesie, an uero cœtus Pontificum, & successionis illius & politie, nec nos sinamus à uerbo Dei deterri ri falso pretextu nominis Ecclesie.

Secundo. Postquam dictum est, quæ sit uera ecclesia, iam addendum est, hanc ueram ecclesiam, quæ est exigua, ac tantum sanctorum, retinere ueram doctrinam Euangelij, seu articulos fidei, sicut Paulus eam uocat sedem ueritatis. Sed hæc ipsa uera ecclesia habet doctrinam alias magis, alias minus puram & perspicuam. Habet & multa infirma membra, ut Apostoli erant ecclesia, nec tamè intelligebant ante Christi resurrectionem, quale esset futurum regnum Christi. Petrus etiam post datum Spiritum sanctum adhuc imaginabatur cultus legis necessarios esse, sed de cœlo admonitus, didicit regnum Christi, non esse politiam Iudaicam, sed cultos Spirituales, ac perpetuos, Actorum. 9.

Ecclesia retinet doctrinam Euangelij.

Regnum Christi.

Postea inchoata prædicatione Apostolorum, lucebat in ipsis doctrina pura & perspicua, & tamen interea erant multi infirmi, qui tametsi essent uera membra ecclesie, & tenerent articulos fidei, tamen
aliquid

aliquid addebant erroris, ut qui obseruabant cultus legis, nec satis intelligebant abrogationem legis, & ueros cultus. Hic error non erat leuis, & aliquam caliginem offundebat articulis fidei. Ita Christus prædicit de Ecclesia postremi temporis, futuras magnas tenebras, quæ etiam electos impediunt, quo minus puram doctrinam habituri sint.

Manet igitur aliqua uera Ecclesia, quæ retinet articulos fidei, sed interdum minus puros, & obscuratos aliquibus incõmodis opinionibus, & habentibus aliquid erroris. Ac loquor ad huc de ueris Ecclesiæ membris, & Sanctis, non de alijs, qui amissa luce uerbi, amittunt Spiritum sanctum, & sequuntur rationis iudicium, & cum putent se admodum pia tradere, dicunt aliena & impia, Sicut nunc quoq; multi sunt præstantes doctrina, bonis moribus, specie pietatis, qui uidentur sibi sanctissima dicere, cum procul absint à uera luce, hoc est, à uero intellectu uerbi Dei. De talibus nondum loquor, uerum adhuc tantum fit mentio de ueris membris Ecclesiæ, quæ magna ex parte sunt infirma.

Sic igitur inquit Paulus, fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est. Sed alius superædificat aurum, alius lignum, stipulas &c. Fundamentum intelligit articulos fidei, hoc est, summam doctrinæ Christianæ, & doctrinam de beneficijs

ficijs Christi, sed ad hanc, inquit, addent alij utilem doctrinam, & explicationem, & ueros cultus spirituales. Hæc uocat aurum, Alij addent stipulas, id est, opiniones incommodas, & aliquid erroris habentes, Sicut initio statim condite sunt cæremoniæ, quæ secum traxerunt falsas opiniones.

Vt Ambrosium existimo esse uerum membrum Ecclesiæ, is tamen inquit de ieiunio quadragesimæ. Cætera ieiunia sunt uoluntatis, hoc necessitatis est. Hæc opinio est stipula addita doctrinæ fidei.

Sic Basilius addidit monasticen tanq̃ stipulas, & **Basilius.** laudat hoc genus uitæ immodicis et falsis præconijs, cū quidem ab Episcopo suo reprehenderetur. Quod aut non sit leue erratum, instituere novos cultus, sæpe monet scriptura, & satis significat hæc una sententia, Frustra colunt me mandatis hominum. Graue peccatum est contra primum præceptum, cultus nõ mandatos à Deo instituere, aut approbare. Nam primum præceptum, cum prohibet alienos Deos, etiam prohibet alienos cultus.

Cyprianus urget pœnas canonicas, quarum tunc **Cyprianus.** erat usus, & cõfirmat opiniones, quasi sint necessariæ & propter eas remittantur peccata, interdum inq̃t absolutione sine illis inutilem esse. Fortasse sentiebat cõmodius, quã locutus est, tñ illi errores non sunt leues, sed admodũ dense stipula, obscurãtes puram doctrinam de beneficijs Christi, & de fide.

Satisfactio.

Porro sæpe Scriptores cōmodius senserunt, quā loquuntur, quia pleriq; fuerunt admodum in dicendo negligentes & improprij, et multas sententias ac formulas à uulgo mutuauerunt, in quibus aliquid inest errorum, Vt nomen satisfactionum sumit Augustinus à uulgo, etiam si errores de satisfactiōibus palam reprehēdit. Torquet se in hac sententia interpretanda, omne peccatum est uoluntarium, ubi disputat de peccato originis, cum tamen sententia sit ciuile dictum, de externis delictis traditum.

Oblatio. Sic uocant cœnam Domini, oblationem, populi more, cum non sit instituta oblatio, sed Christus ipse fuerit sacerdos, suum offerens sacrificium. Ac ne fiebat quidem olim in cœremonia cœnæ, oblatio corporis & sanguinis, sed ante consecrationem offerebantur panes, & aliæ res, & Sacerdos dicebat se offerre preces, gratiarum actionem, & totum cultum, qui ibi fieri solet. Etsi igitur oblatio non uno modo intellecta fuit, tamen postea nomen detortum est ad oblationem corporis, unde secuti sunt ingentes abusus.

Dionysius in eo libro, qui continet cœremonias ecclesie, cum ritum synaxis diligenter describat, tamen prorsus nullam facit mentionem de oblatione corporis dominici, Nec Canon Basilij continet hanc oblationē. Sed postea dicam plura, de cœna Domini. Hæc tantum addidi, ut ostenderem ueteres interdum mutuatos

mutuatos esse sermones incommodos à populo, ut fieri solet omnibus etatibus.

Interdum uincuntur iudicijs & exemplis multitudinis, quæ non est pia, ut trahantur in superstitiones aliqua humana imaginatione, ut in Synodo Nicena, nisi unus Paphnutius obstitisset, fuisset approbata sententia illorum, qui uolebant decretum fieri, ut sacerdotes abstinerent à suis uxoribus. Sic Cyprianum & multos alios uicit consuetudo, ut probarent prohibitionem coniugij.

Paphnutius.

Cœlibatus.

Item tota Synodus Nicena consensu multitudinis aut temporis uicta, approbavit canones pœnitentiæ, qui postea pepererunt non tolerandos errores. Magna exempla etiam pios sæpe fallunt, sicut Antonij exemplū multis offudit caliginem. Hactenus dixi de pijs, qui etiamsi sunt sancti, tamen plurimi sunt infirmi. Ad dam nunc de lapsis.

Canones Pœnitentiæ.

Antonij exemplū.

Interdum pij prorsus labuntur, & amittunt spiritum sanctum, sicut Origenem iudico prorsus fuisse lapsum, præsertim si affirmavit illos prodigiosos errores, Quod fuerint innumerabiles mundi, Quod Diaboli postremo sint saluandi. Tertulianus etiam impie damnat secundas nuptias, fortassis autem resipuerunt. Multi enim uere lapsi in uita & doctrina, tamen resipiscunt. Et sæpius fit, ut sancti uere labantur, nec iudicent iuxta uerbum, & spirituales

B lucem

Gedeō. lucem, sed decipiantur imaginatione rationis, qui tamen deinde resipiscunt. Sicut Gedeon prorsus lapsus est, humano consilio instituens cultum.

Ex his omnibus sequitur conclusio. Etsi uera Ecclesia, que est exigua, retinet articulos fidei, tamen illa ipsa uera Ecclesia potest habere errata, obscurantia articulos fidei. Præterea multi ita labuntur, ut approbent prorsus impios errores, contra articulos fidei, etiamsi fortassis aliqui resipiscunt.

Primum igitur cum autoritas Ecclesie allegatur, querendum est, an fuerit uera Ecclesie consensus, congruens cum uerbo Dei.

Deinde dicendum est, Scriptores qui extant, sæpe lapsos esse, & fortassis aliquos ne quidem membra Ecclesie esse.

Tertio addendum est aliud discrimen, In illo cœtu, qui uocatur Ecclesia, est ingens multitudo impiorum, quorum plerique antecedunt ceteros autoritate, specie religionis, opinione doctrine, Quales fuerunt in populo Iuda, tempore Hieremie, Pontifices & sacerdotes impij, qui & ipsi contra Hieremiam allegabant autoritatem sedis ac legis & promissiones. Non peribit Lex à sacerdotibus, negabant suum cœtum errare posse, cum tamē prorsus errarent, & dissentirent à Hieremia. Item tempore Christi erant paucissimi pij, uidelicet Zacharias et Simeon.

Porro

Porro cum impia multitudo dominatur in Ecclesia, constituit nomine Ecclesie multa falsa & impia. Talis multitudo amplexa est applicationem missarum pro uiuis & mortuis, cultus uotorum & sancto applica-
 rum, postea exemplum nocuit pijs. Talis multitudo Missarū applica-
tio.
 etiam in Synodo constituit, diuellenda esse coniugia sacerdotum. Sape autem accidit in Ecclesia, ut impij, excellentes ingenijs, sumant impetus constituendi religionem humana sapientia, qui cum non mouentur uerbo Dei, sed ducantur rationis imaginatione, & querant cōcinna opiniones, gignunt impia dogmata, sicut Samosatenus, Arius, Pelagius. Alij querunt merita, aut querunt speciosum regimen, & ἐν τῶν ἄλλων populi, & his causis mouentur ad instituendos & cumulandos cultus, ut Monachi & Gregorius, & hoc tempore Pontifices, Principes, & multi uiri docti, cupientes cōstituere Ecclesiam, mouentur humana sapientia, & omisso uerbo Dei, uolunt Ecclesiam iuxta suas imaginationes constituere, Nec uident esse horribilem impietatem, discedere à uerbo Dei, querere Deum sine uerbo, cultus instituere humano arbitrio, sine mandato Dei, uera dogmata mutare, & opprimere puritatem uerbi Dei.

Cum igitur obijcitur autoritas Ecclesie, ut de missarum applicatione, Ecclesia non errat, Ecclesia tot seculis applicauit Missas, Igitur mos est seruandus.

Respondendum est ad maiorem, Ecclesia uniuersa, quæ est multitudo dominantium in Ecclesia, potest errare, sicut errabant Pontifices & sacerdotes Ieremie, aut Christi tempore. Et quanquam præter illam multitudinem sunt aliqui pii, qui retinent articulos fidei, tamen hi quoque moti exemplis assentuntur quibusdam erroribus. Ita fit ut articulos fidei minus puros retineant, Sicut uidetur Bernhardus com modius sensisse quàm ceteri, & si multis erroribus assensit, ut abusu missarum, potestati Pontificiæ, uotis, cultui Sanctorum.

Non igitur multitudinis autoritas alleganda est contra uerbum Dei, sed redeundum ad Regulam, Si quis aliud Euangelium docuerit, anathema sit. Prima sit autoritas uerbi diuinitus traditi, Deinde illa est Ecclesia existimanda, quæ cum uerbo illo cõsentit ut inquit Christus, Oues meæ uocem meam audiunt, & Augustinus, Quæstio est, Vbi sit Ecclesia? quid ergo facturi sumus? In uerbis nostris eam quæsituri sumus, an in uerbis capitis sui domini nostri Iesu Christi? Puto quod in illius uerbis quærere debemus, qui ueritas est, & optime nouit corpus suum.

Sed hic obijcitur, si repudiatur autoritas Ecclesiæ, conceditur deinde nimis magna licentia petulantia ingeniorum, nam reiectis Ecclesiæ sententijs, multi excogitabunt nouas & impias interpretationes scri-

nes scripturæ. Hoc periculum cum non sit contem-
nendum, & profit illam licentiam cohercere, rursus
uidendum est, quatenus requirenda sit autoritas Ec-
clesiæ. Seruetus enim cum renouat impium errorem
Samosateni, & negat uerbum intelligi personam in
hoc dicto. In principio erat uerbum, magnifice præ-
dicat autoritatem scripturæ, iubet hanc anteferri Ec-
clesiæ decretis, Deinde callide disputat sermonē sim-
pliciter intelligendum esse, Cum autem uerbum in
communi hominum sermone non significet personā,
negat apud Ioannem intell. gendam esse personam, ut
si Demosthenes hoc dictū legeret, In principio erat
uerbum, certe non cogitaret intelligi personam ali-
quam.

Quæro igitur an aduersus tales non profit op-
ponere autoritatem Ecclesiæ? Hic respondeo, sicut
Euangelium præcipit audiri Ecclesiam, ita semper
dico, eum cœtum, penes quem fuit uerbum Dei, &
qui dicitur Ecclesia, audiendum esse, sicut iubemus
quoq; audiri nostros pastores. Audiamus igitur do-
centem & admonentem Ecclesiam, sed non propter
Ecclesiæ autoritatem credendum est. Nam Ecclesia
non condit articulos fidei, tantum docet ac admonet.
Verum propter uerbum Dei credendum est, cum ui-
delicet admoniti ab Ecclesia intelligimus hanc sen-
tentiam uere & sine sophistica, in uerbo Dei tradi-
tam esse.

Fortassis Demosthenes non cogitaret de persona, si legeret. In principio erat Verbum. Sed auditor admonitus ab Ecclesia, quod uerbum significet personam scilicet filium Dei, adiuuatur iam ab Ecclesia docente & admonente, & articulū credit non propter Ecclesie autoritatē, sed quia uidet hanc sententiā, habere firma testimonia, in ipsa Scriptura, uidet de quadam persona dici, quæ assumpta humana natura in mundo, conuersata est cum hominibus. Hanc personam uidet appellari λόγος. Colligit testimonia apta & firma de duabus naturis in Christo. scit enim de natura Dei credendum esse uoci cœlesti, ac summam impietatem esse, comminisci opiniones de natura Dei, sine ipsius testimonio. 2. Petri. 1. Et Matth. 17. Hunc audite.

Prima Ecclesia.

Item ualet prima Ecclesia, ut testis Apostolorum. Loquor autem de dogmatibus, non de humanis traditionibus. Nam dogmata uolebāt esse firma & perpetua. Ritus humanos non uolebant esse perpetuos aut immutabiles. Nec errabāt Apostoli in doctrina. Ideo prodest tenere, ubi allegēt uetustissimi Scriptores autoritatem Apostolorum.

Vt de Trinitate citant eos Origenes, Tertullianus, Irenæus, Gregorius Neocæsariensis, Alexander Episcopus Alexandrinus, & alij multi, qui cum testentur doctrinam de Trinitate ab Apostolis acceptā esse,

esse, ualde confirmant pios. Itaq; talia testimonia nō sunt aspernanda.

Dixi autem audiendos esse Scriptores, sicut nunc quoq; dicimus, audiendos esse Concionatores, quia aliqui manent in Ecclesia, qui retinent ueritatem, alias purius, alias impurius. Sed addendum est, ut auditi iudicentur ex uerbo Dei, quod semper manet Regula doctrine.

Exempla.

Augustinus de peccato originali acrius contendit quam reliqui. Docet igitur & monet, cumq; uideamus eum uere & sine sophistica recitare sententiam scripturæ, credimus articulum non propter Augustinum, sed propter uerbum Dei, et uidemus idem sentire superiores, etiamsi hunc articulum non tam copiose, aut tam perspicue tractarunt. August.

Aliud.

Petrus Alexandrinus Episcopus, contra Melctium contendit lapsos recipiendos esse, & allegat uerem autoritatem. Nam hæc uerba recitat Epiphanius, ut doctrina, quæ ad nos usq; peruenit, tradit. Docet igitur & monet Episcopus ille Alexandrinus, recipiendos esse lapsos. Petrus
Alexan
drinus
Epif.

B + hunc

hunc Episcopum, sed quia uidemus hanc sententiam traditam esse in uerbo Dei, & accedunt testimonia ueteris Ecclesie.

Nicena
Synodus.

Idem de Synodis dico, Audiendas esse Ecclesie Synodos, quæ, cum de uerbo Dei disputant, docent & monent nos, sed iudicium accedat, & cum uera tradunt, credamus propter uerbum Dei, Vt Nicena Synodus pie & utiliter docuit, & admonuit omnem posteritatem de filio Dei, Sed articulum credimus nõ propter Synodum, sed quia uidemus sic traditum esse in uerbo Dei.

Canones
pœnitentia.

Cætera, quæ sunt extra Scripturas, non sic amplectenda sunt, ut Synodus Nicena condidit Canones pœnitentiæ, qui sunt traditiones humane extra Scripturam, & fuerunt semina multarum superstitiosarum opinionum.

Aengima
Samsonis

Samsonis cõuiuæ non poterant interpretari anig ma in conuiuio propositum, nisi interrogata eius cõ iuge. Quare Samson inqt, Nisi arassetis uitula mea, non inuenissetis meam questionem. Sic circumspiciendum est, ubi sit cœtus, qui habet uerbum Dei, & uidendum, qui cœtus Patrum ac Synodorum sit prior, hoc est, minus habens opinionum extra uerbũ Dei. Hæc Ecclesia docet, monet, testatur. Sed uidendũ est, an ea quæ proponit, habeant firma testimonia uerbi Dei.

Ac pro-

Ac profecto pios fateri decet, Patres bene meritos esse de posteritate, qui acerrimis contentionibus propugnauerunt, & retinuerunt pia dogmata, Id beneficium non est leue ducendum. Huc pertinet Augustini dictum, Euangelio non crederem, nisi me Ecclesie moueret autoritas. Non sentit Augustinus, maiorem esse Ecclesie autoritatem, quam uerbi diuini, aut Ecclesiam posse abolere articulos in uerbo Dei traditos, sed sentit Ecclesiam esse doctricem, & testem. Nō crederemus Euangelio, nisi Ecclesia doceret nos & testaretur, hanc doctrinam ab Apostolis traditam esse.

August.
dictum.

Valet etiam hoc dictum ad refutanda noua dogmata, quæ nunquam in Ecclesia extiterunt, Sicut Machabei noua deliramenta excogitauerunt. Nam dogmata necessaria pietati, necesse est initio extitisse in prædicatione Apostolorum. Ergo noua & prorsus ignota Ecclesie Apostolica sunt reijcienda. Sed de dicto Augustini aliàs disputatum est copiosius, Certe non concedit Ecclesie autoritatem statuendi contra uerbum Dei, aut abolendi articulos in uerbo Dei traditos, aut condendi nouos articulos fidei.

Noua
dogmata.

Catalogus.

Aliquot Synodorum, & Patrum exempla colligam, ut appareat in illis cōtineri dissimiles materias.

B 5 ne sine

ne sine discrimine omnia omnium dicta . aut omnes Veterum ritus pro necessarijs recipiantur. Sicut in-
epti quidam ita admirantur antiquitatem, ut omnes
ueteres ritus humanos, uelint restitui, Perinde ac si
nūc uelint Spartani oēs ueteres ritus suæ Reipubli-
cæ restituere, cū ritus ab hominibus excogitati par-
tim sint uitiosi, partim, etiam si sunt probabiles, ta-
men non omnibus temporibus congruant.

Synodus
Neocæsar-
iensis,

Synodus Neocæsariensis uetat, ne Sacerdotes ac-
cedant ad conuiuia secundarum nuptiarum, ne eas ui-
deantur approbare. Tales ridicula cōstitutiones mul-
tæ bonis admixtæ sunt. Quare delectus habendus est,
nec temere omnibus dictis ueterum applaudendum.

Nicæna
Synodus.

Anno domini 324. Nicæna Synodus à Constantino
conuocata est, in qua præfuit Antiochenus Episco-
pus Eustathius. In hac Synodo grauissimæ controuer-
siæ dogmatum dijudicatæ sunt, et recte damnati sunt
errores Samosatani & Arij, Item Catharorum, qui
lapsos negabant recipiendos esse, ac negabant eos cō-
sequi remissionem peccatorum.

Eccl̄ogor
postea,
Nouatia-
ni dicti.

Postea politica quædam ordinata sunt, de guber-
natione Ecclesiarum, ut Alexandrinus Episcopus
præfesset Ecclesijs orientis, & Romanus Ecclesijs na-
tionum uicinarum. Item ut Episcopi ordinentur à
uicinis Episcopis. Hæc politica etsi sunt utilia, tamē
non uolebant haberi pro articulis fidei.

Tertio,

Tertio, Addiderūt quaedam ceremonialia, uidelicet Canones Pœnitentiæ, ut uocabant, qui initio minus duri erant, & fortasse minus habuerunt superstitionum. Sed postea creuit onus ipsum, et creuit superstitio, & est obscurata gratuita condonatio. Quare in hac re Patres non satis cauti fuerunt, Cumq; euentus postea ostendit talibus exemplis superstitiones crescere, non ita miremur in hac re Synodum, ut uelimus illos Canones aut approbare aut restituere. Nec propterea dissentimus à ueteri Ecclesia, retinemus articulos Synodi de dogmatibus quæ proprie ad Ecclesiam pertinent. Cæteræ quæ sunt extra uel contra uerbum Dei, non pertinent ad Ecclesiam.

Canones
pœniten-
tiæ.

Anno domini 383. Constantinopolitana Synodus à Theodosio conuocata est, in qua præfuit Episcopus Constantinopolitanus, controuersia grauis iudicata est, de spiritu sancto, quod sit persona procedens à Patre & filio, & sit Deus, & recte damnati sunt Eunomius & alij, qui contrarium senserant. Sunt & politica quaedam ordinata, ne Episcopi in alienis diocesibus aliquid administrent.

Constan-
tinopoli-
tana syno-
dus dam-
nauit Eu-
nomium &

Anno 431 Ephesina Synodus conuocata est, à iunioriore Theodosio in qua præfuit Cyrillus Alexandrinus. Hæc synodus recte damnauit Nestoriū, qui negabat in Christo unitū esse uerbū humanæ naturæ substantiali unione, sed tantū adesse uerbū, & inhabitare

Ephesina
synodus
damnauit
Nestoriū.

in huma-

in humana natura, uelut hospitem in domicilio, ut ibi esset efficax.

Hæc fuit magni momenti controuersia. Nam in Christo uere & substantialiter unitæ sunt duæ naturæ. Nec uerum est humanâ naturam solam esse Christum, ac domicilium esse uerbi assistentis. Inde uerserunt pij has formas loquendi de unitate Personæ, Deum esse natum, passum &c. Etsi autem Nestorius negabat se cum Samosateno sentire, tamen suspicor eum re ipsa idem sensisse, sed in speciem aliter proposuisse uetus delirium inuolucris tectum.

Chalcedonensis
Synodus
damnauit
Eutychem.

Anno 452. Chalcedonensis Synodus conuocata est à Martino imperatore, in qua recte damnatus est Eutyches, qui negauit etiã duas naturas in Christo, ac contendit ipsam uerbi naturam diuinitus misissam, editam esse per uirginem, nec duas esse naturas unitas, Videtur & hic renouasse delirium Samosateni, sed alio inuolucro propositum. Hoc iudicium Synodi laudandum est.

Prohibitio
nuptiarum
quando primũ
facta est,

Ceterum creuerant iam in Ecclesia humane traditiones. Ideo aliquas addidit hæc Synodus uiciosas constitutiones, non de dogmatibus sed de caeremonijs & cultibus extra scripturam, & tamen adhuc sunt uerecundiores hæ constitutiones, quàm aliæ postea natæ. In hac Synodo primum facta est constitutio, quæ prohibet nuptias Monachis & uirginibus, quæ
uota

uota fecerunt, & excōmunicat tales contrahentes
connubia, quanquam addit mitigationem, posse &
hoc concedi iudicio Episcopi.

Verū multa politica utiliter tunc cōstituta sunt,
ne Episcopi ipsi tenerent administrationem faculta-
tum Ecclesiasticarum, sed ut Ecclesie haberent Oeco-
nomos, Ne quis plura ministeria teneret. Itē ne quis
sine ministerio ordinaretur, Item ut in singulis pro-
uincijs Episcopi quotannis conueniant, & synodos
habeant de præsētibus Ecclesie controuersijs.

Hæc utilia decreta Synodorum aduersarij dissi-
mulant, ac interim alia leuiora proferunt, ut uidean-
tur nobis opponere ueteris Ecclesie auctoritatem.

Fuerunt interim & aliæ synodi, seu prouinciales
seu frequentiores, in quibus conuenerunt uicinarum
prouinciarū Episcopi. Talis fuit Synodus Antioche-
na ante Nicenam, conuocata aduersus Samosatēnū,
Que pie & recte damnauit Samosatēni impieta-
tem. Talis item fuit Synodus Gangrensis in Galatia
uetus & pura, habet optima decreta contra supersti-
tiones de coniugio, de cibis, de monachatu. Et appa-
ret hanc Synodum conuenisse propter Montanum,
Martionem, & similes, qui illas superstitiones ualde
uixerunt.

Secutæ sunt aliæ posteriores, ut Anchirana, quæ
habet hanc cōstitutionem memorabilem, si diaconi
in ordi-

Synodus
Antio-
chea dam-
nauit Sa-
mosatēni
impietatē

Monta-
nus, Mar-
tion.

Anchira-
na syno-
dus.

in ordinatione non promiserint se uicturos cœlibes, retinendi sunt in ministerijs, etiamsi postea ducunt uxores, sed si promiserint, & postea tamē duxerint uxores, remouendi sunt à ministerio. Habet & alios Canones de annis pœnitentiæ periculosos & superstitiosos.

Laodice-
na syno-
dus dam-
nauit No-
uatianum

Laodicensis recte damnat Nouatianos, sed errat taxans digamos etiam laicos, iubet eos prius puniri quàm admittantur ad communionem, prohibet etiã baptismum post duas septimanas quadragesimæ. Cetera politica sunt honesta, ut cum prohibet nuptias cum hereticis. Hæc synodus non longointeruallo secuta est Nicenam.

Toleta-
na synod.

Sub Honorio imperatore fuit Toletana prima synodus, quæ continet multa capita utilia de doctrina. Nam pie recenset articulos de diuinitate & naturis Christi, & alias quosdam. Postea quædam attexit politica, & ceremonias de chrismate, & de uotis. Hæc synodus prohibet Diaconos euehi ad munus presbyteri, si non abstineant à legitimis uxoribus. Item excommunicat parentes, qui filias uotis obligatas, si nubant, parentum affectu complectantur. Item ipsas nuptas non admittit ad communionem, nisi discedentes à maritis.

Carthag.
Synodus
prohi-
buit sacer-
dotum cõ-
iugium.

Carthaginensis quinta, anno 438. habita, prohibet Episcopis, presbyteris & diaconis consuetudinẽ legitimam.

legitimarum coniugum, Ita paulatim cumulata est prohibitio, Antea diaconis concessa erat consuetudo cum uxoribus, ut testatur Anchirana Synodus. Postea secuta est prohibitio, Et hæc constitutiones de cœlibatu, subinde in omnibus Synodis repetuntur, & adduntur accerbiores pœna, sicut quedam Toletana Synodus constituit, ut facultates mulierum uendantur, si redeant ad uiros.

Toleta
na synod.

Porro hæc Carthaginensis Synodus continet & aliam memorabilem constitutionem, de sacellis, & aris Sanctorum, ubi nõ sunt eorum corpora condita. Has aras & sacella iubet Episcopus demoliri, aut si metuant tumultus, iubet eos in concionibus populum dehortari, ne ad illa loca accedant. Apparet aliquos crescentem superstitionem in cultu Sanctorum uoluisse prohibere.

Sacella es
aræ San
ctorum.

Synodus Carthaginensis anni 457. egit de prouocatione Episcoporum. Romanus Pontifex postulat, ut concederetur prouocatio, ubicunq; aliquis ad Romanum prouocasset, Idq; ut obtineret, commisit falsum, citauit commentitium decretum, quod affirmabat in eam sententiam editum esse in Nicena Synodo, Postea ex Constantinopoli petitis exemplis deprehensa est uanitas, & repudiata petitio Romani Pontificis. Huic Synodo interfuit Augustinus. Talibus artificijs Romani Pontifices

Prouoca
tio Epi
scoporū

uian

uam sibi ad primatum struxerunt. Hoc exemplum monet, ne ita miremur antiquitatem, ut eam omnibus uitijs liberemus.

Precatio
et oblatio
pro mor-
tuis.

Cartaginensis quarta, decretum continet de precatione & oblatione pro mortuis his uerbis, Pœnitentes, qui diligenter seruauerunt Canones pœnitentiæ, si casu moriantur ante communionem, commendetur eorum memoria precationibus & oblationibus. Illa ætas nondum habebat priuatas missas, sed tamen paulatim superstitio creuerat. Hic Canon non recipit mortuos nisi diligenter seruatis ritibus pœnitentiæ. Item addit morem de oblationibus.

Mileuita
na synod.

Tractauit causam grauissimam Synodus Mileuitana, cui interfuit Augustinus, et recte defendit piam doctrinam de peccato originali, de gratia & de iustificacione. Habet & politica quedã, in quibus hæc sunt memorabilia, Vetat prouocationem ad transmarinos Episcopos. Hoc decretum nunc ne Romanus quidem Pontifex reciperet. Vetat item ab Imperatore peti Iudices non Episcopos. Id illis temporibus congruebat, nunc esset durum, De diuortio etiam sanxit, ne persona innocens rursus contrahat matrimonium, & addit petendum esse, ut Imperator legem in eam sententiam ferat. Id quoque durius est. Nam Romæ Fabiola contraxit aliud connubium, ut apparet ex Hieronymo.

Ea Synodus confirmat et superstitionem de uotis, concedit uelari uirgines ante uigesimū quintum annum contra ueteres Canones. Quamquam igitur de doctrina tolerabiliter pronunciauit, tamen postea accedunt aliqua stipulae & superstitiosae constitutiones. Quare non omnia Synodorum decreta sine delectu probanda sunt, & tamen fatendum est pias Synodos bene meritas esse, quia aliquos doctrinae Christianae articulos conseruauerunt, & de his prodest tenere Synodorum & antiquitatis testimonium.

DE ECCLESIASTICIS SCRIPTORIBUS UETUSTIS.

HI QVOQVE BENE MERITI sunt, praesertim quatenus sunt testes ueteris & primae Ecclesiae Apostolorum. Cōfirmant enim nos suo testimonio, De Trinitate, De naturis in Christo, De Baptismo infantum, De usu coenae Domini, De ordinatione ministrorum, De coniugio ministrorum, De usu indifferentium, De poenitentia lapsorum. De

C h

his articulis omnibus citantur memorabilia exempla Apostolorum, quæ nobis patrocinantur.

Cæterum Scriptores alij in alijs materijs fuerunt diligentiores, & ut est humanum, sæpe inconsiderate effundunt absurdas & falsas sententias, quas admoniti, haud dubie fuerant correcturi. Sæpe cum non male sentirent, tamen non satis perspicue dicere potuerunt, quod uolebant. Sæpe propter temporum consuetudinem præsentis traditiones durius defendunt, Aliquas etiam falsas opiniones interdum habuerunt. Quare non sunt sine delectu, omnia Patrum scripta probanda, et sæpe ipsi inter sese pugnant, nec rarum est dissentire aliquem à seipso. Quare iudicium esse debet penes Apostolicam scripturam. Sed subijcio exempla.

De Origene.

Origenes

Origenes citans Apostolorum & ueterum Ecclesiarum exempla & sententias, est testis utilis posteritati de aliquot articulis, De Trinitate, De duabus naturis in Christo, De baptismo infantum, De peccato originali, De usu cœnæ Domini, & de alijs quibusdam.

Errores
Origenis.

Cæterum miscuit suis scriptis multas falsas & absurdas sententias, quarum aliquas etiam ipsius ætas improbauit. Fingit ante hunc mundum fuisse plures mundos.

mundos, Pingit diabolorum & damnatorum pœnas
cessaturas esse. Hæc ipsius ætas etiam reprehendit.

In Rom. tractans hanc propositionem, Fide iusti-
ficamur, non ex operibus, intelligit eā κατὰ σὺν-
δολῶν, fide sumus iusti, id est, perfecta fide comple-
ctente omnes uirtutes, Idq; declarat, dicit idem pos-
se dici de cæteris uirtutibus. Misericordia sumus iu-
sti, scilicet perfecta, complectente cæteras uirtutes.
Hoc nihil aliud est dicere, quàm homines propter
opera & propter uirtutes suas habere remissionem
peccatorum, & iustos esse, Cumq; non attendat, quid
agat Paulus, quid uocet fidem, quid sibi uelit illa ex-
clusiua, Non ex operibus, addit enarrationes confu-
sas & perplexas, nec sibi constat.

Interdum enim effundit aliquod tolerabile dictū,
sed id postea mox corrumpit, quale illud est. Rom. 4
Initium iustificationis à Deo est, fides, quæ credit in
iustificantem & hæc fides, cum iustificata fuerit, tan-
quam radix imbre suscepto hæret in animæ solo, ut
cum per legem Dei excoli ceperit, surgant in eo ra-
mi, qui fructus operum ferant, Non ergo ex operi-
bus radix iusticiæ, sed ex radice iusticiæ fructus ope-
rum crescit, illa scilicet radice iusticiæ qua Deus ac-
ceptam fert iusticiam sine operibus.

In 3. Capite, Vbi est gloriatio tua? Videtur iam
propior esse Paulinæ sententiæ, admittit exclusiuam,

homines sola fide iustificari, & allegat Latronem in cruce, & mulierem apud Lucam, fides tua saluam te fecit. Sed postea declarans illa uidetur hoc uelle, hominem initio consequi remissionem peccatorum sola fide, Postea iustum esse ceteris uirtutibus, sicut ipse postea inquit, Fides reputatur ad iusticiam ei, qui conuertitur, sed postea iusticia reputatur ad iusticiam. Porro mira uarietas & perplexitas est enarrationis, etiam si largitur hominem initio sola fide consequi remissionem, tamen, si postea imaginatur conuersos, sine peccato esse, satisfacere legi, & iustos esse, propter ceteras uirtutes, dissentit à Paulo & à reliquis scripturis diuinis, iuxta illud, Non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens. Item, Si dixerimus, quod peccatum non habeamus &c.

In capite septimo clare dicit, Sanctos representare alienam personam, cum sibi tribuunt peccatum, ut apud Danielelem, Non in iustificationibus nostris sed in misericordia tua exaudies nos. Tales sententias corrumpit, & docet fiduciam propriae iustitiae uel desperationem. Capite tertio inquit, sine lege manifestata est iustitia Dei, id est, sine lege naturali sunt traditae nouae leges Euangelicae, Vt illa, Nesciat dextra quid faciat sinistra, Haec, inquit, lex erat ante ignota. Item, Lex est spiritualis, intelligit tantum de allegoria, id est, caeremoniae habent allegoriam, & sepe

sepe incommode spiritum intelligit, non de spiritus sancti motibus, sed tantum de interpretatione uel cogitatione Allegorica.

Capite s. Quod erat impossibile legi, quia infirmabatur per carnē, Transfert carnem ad legē, Caro legis erat infirma, id est, cæremoniæ erāt impossibiles &c. At Paulus carnem intelligit naturam hominis, Lex infirmabatur per carnem, id est, non poterat fieri humana natura. Hi loci ostendunt Origenē currere extra uia, nec attendere, quid agat Paulus.

Possē multa leuia colligere, ut cum Petrum ait excellere cæteris, quia ei dicitur numero plurali, erit solutum in coelis. Ad totum coetum Apostolorum dicitur numero singulari, erit solutū in caelo. Sed hæc futilia omitto. Cæterum eruditis & iudicium adhibentibus prodest uetera scripta legere, primum propter historica testimonia, deinde quia illorū collatio acuit & exercet studiosos. Ita proderit & Origenis lectio, ijs qui antea recte instituti sunt, & summam Christianæ doctrinæ tenent.

De Dionysio.

Vnus est libellus Dionysij de Ecclesiastica Ierarchia qui propter historiam est utilis. Cæteri cōtinent ociosas speculationes. Illic autem traduntur cæremoniæ

Sacramentorum, & ritus Ecclesiæ & apparet mediocres adhuc fuisse ceremonias illo tempore. præcipue autem ritus Missæ ibi considerandi sunt, ut appareat recentiores in Ecclesia Papæ procul recessisse à ueteri forma. Psalmi quidam & lectiões ex Euangelio recitabantur, dicebantur preces pro Ecclesia & Repub. Postea presbyter stans ad aram, recitabat uerba Christi de cœna Domini, Deinde distribuebat populo Sacramentum, sequebatur gratiarum actio. Hic fuit ritus missæ, unde manifestum est, missam tantum fuisse communionem, nec fuisse ullas priuatas missas, Quin & illud mirandum est, quod nec mentio fit oblationis, ne ritum quidem recenset offerentis. Hæc apud Dionysium præcipue prodest obseruare, ut antiquitatem opponamus ijs qui defendunt abusus missarum.

Recenset baptismum, chrisma, communionem, ut dixi, ordinationem presbyterorum, & eorum, qui uota faciebant, & unctionem mortuorum, ubi narrat quales fuerint ceremoniæ funerum, cum cadauer in templo collocatum esset, præsentem populo recitabantur aliquæ lectiones ex sacris literis de resurrectione, Deinde iuebatur populus gratias agere in precibus, quod hic pie deceßisset in agnitione Euangelij. Addebatur adhortatio, ut sibi quisq; precaretur pium exitum ex hac uita. Hic mos fuit plenus pietatis

pietatis, & laude dignus, Quæ enim possunt maiora beneficia cogitari, quàm illo ingenti agone, retinere Christi agnitionem, adiuuari à Christo & saluari. Hanc ceremoniam meliorem recentior ætas prorsus aboleuit retentis & cumulatis deterioribus

Addit autem Dionysius, post hanc adhortationē abijisse presbyterum, & perfudisse oleo cadauer, & precatum esse, ut Deus ei condonaret infirmitatem, quæ in eo reliqua fuisset post conuersionem. Postea cadauer condebatur in terram. Hæ tantum fuerunt funerum ceremoniæ tunc quidem, nondum in Missa fiebat defunctorum mentio, Multo minus offerebatur corpus domini pro mortuis. Hanc prophetationem sacramenti posterior ætas addidit.

Hactenus de Dionysio, in quo etsi ceremoniæ aliquanto minus uiciose sunt, tamen sunt initia Monachatus, & hoc graui reprehensione dignum est, quod non discernit inter Sacramenta diuinitus instituta, & humanas traditiones. De Chrysmate perinde loquitur ut de baptismo, & æquat τὸ βάπτισμα τοῦ ἁγίου, ut ita dicam. Monachorum ordinationem etiam antefert ordinationi ministrorum, quod est ualde uituperandum, cū ordinationi ministrorū pertineat ad prædicationē Euāgelij. Illa uero Monachorum ordinatione sit supersticiosa, et tantū fiat propter

cultum prohibitum, iuxta illud, Frustra colunt me mandatis hominum. & tamen ibi Monachatus uocatur perfectio. Ergo ualeant eius testimonia, quod ad historiam attinet, ut sciamus qui ritus tunc fuerint usitati, non fiant dogmata aut leges ex eius descriptionibus.

De Tertulliano.

Tertullianus recte cōsutaui Martionem & reliquos eius factionis hereticos. Continet utilia testimonia de Trinitate, recitans non suam sententiam, sed ueterem acceptam ab Apostolis. Aduersus Praxeam extat luculentum testimoniū de uerbo, hoc est, de filio Dei, quod sit persona, etiam antequam assumpsit humanam naturam.

Cæterum & ueteres reprehendunt quedam eius errata, uidelicet quod secundas nuptias damnat, & ridicule argumentatur, Non licet fratris mortui uxorem ducere, Ducens uiduam relictam à Christiano, ducit fratris mortui uxore. Ergo nō recte facit.

Ludit etiam de Regno Sanctorum, quod fingebant duraturum esse mille annos, in hac corporali uita, ante mundi cōflagrationē, & ante nouissimum iudicium, paulatim alijs citius, alijs tardius resurgentibus. Hoc iudaicum deliramentum prorsus expellendum est ex Ecclesia.

In libel-

In libello de corona militis multa dicit de ritibus humanis, & durissime declamitat de consuetudine, habendam eam esse pro lege. His dictis in Ecclesia male detortis, ut sit, confirmarentur ingentes errores omnibus aetatibus, quia nunquam tanta est uigilantia hominum ut non obrepant aliqua uiciose consuetudines.

Recenset autem Tertullianus admodum pueriles mores, ne post baptismum primis septem diebus eatur in balneum, Item ut baptizatis praebeatur gustandum lac & mel, Ibi inquit, etiam oblationes pro defunctis, pro natalitijs annua die facimus, Id nunc impie detorquent aduersarij nostri ad missas pro mortuis, Cur natales omittunt, si tantum tribuunt autoritati Tertulliani? Sed ille non loquitur de coena domini. Verum in diebus natalibus & funerum adferebantur in templa cibi, & alia munera pauperibus. Haec uocabant oblationes, & ἄγνεπές, & mos erat ab ethnicis acceptus, sed non nihil correctus. Nam Ethnici dabant epulas etiam in templis, in natalibus & funeribus, ac postea Nicena Synodus & prohibuerunt hanc pompam natalium.

Ergo ut de caeteris dictum est, testimonia historica in Tertuliano prosunt, ubi commemorat, quid senserit prior Ecclesia. Sed eius enarrationes & disputationes non recipiantur tanquam dogmata, nisi

quatenus consentiunt cum Apostolica scriptura.

De Cypriano.

Cyprianus uixit circiter annū domini . CC. LX. continet utilia testimonia, de Trinitate, de baptismo paruulorum, de usu coenae domini, & de forma electionis Episcoporum, quos scribit electos esse à coetu Ecclesiae, & eam electionem comprobata esse adhibitis aliquibus uicinis Episcopis.

Sed ueteres etiam taxarunt Cyprianū, quod sentit baptizatos ab Hereticis, rursus baptizandos esse. Effundit inter declamandum interdum absurdas sententias, cum exaggerat immoderatis hyperbolicis causam, quam instituit, Vt de poenis Canonice admodū duriter scribit, ait non ualere absolutionem, nisi illae poenae fuerint persolutae, Hoc dictum quantum habeat incommodi, non est obscurum.

Vehementer etiam declamitat de coelibatu, etsi eum quidem locum mitigat, iubet contrahere coniugia illos ipsos qui uota fecerant, si non seruent promissum. In libello de eleemosyna inquit, peccata ante baptismum commissa remitti propter Christi passionem, sed post baptismum querendam esse remissionem per eleemosynas. Idem repetit de lapsis,
consumptum

consumptum esse beneficium Christi in baptismo, postea per elemosynas querendam esse remissionem. Hæc sunt plena absurditatis, quæ admonitus haud dubie correxisset, Non igitur dicta ipsius omnia pro dogmatibus habenda sunt.

De cœna domini solet uti uerbis oblationis & sacrificij, sicut cæteri, qui dicunt promiscue, offerimus orationes, offerimus panem, uinum. Offerimus corpus & sanguinem Christi, Nam id quoq; reperitur apud Cyprianum. Hinc aduersarij nostri sumunt testimonia, ad defendendam prophanationem cœnæ domini in missa priuata &c.

Magna uis est consuetudinis, & hanc sequentes sæpe improprie loquuntur homines, Vt nunc missam dicimus, cum nulli nota sit nominis etymologia. Ita ueteres retinuerunt uocabula oblationis & sacrificij non admodum curantes etymologiam, aut propriam significationem, Et quia uidit Augustinus aliquid in his appellationibus esse incommodi, ipse lenijt, sacrificium inquit, dici pro memoria sacrificij, & oblationem pro memoria oblationis. Hæc sunt metonymiæ, ut dicimus pascha pro memoria, seu signo transitus, Sed nolo argute uel interpretari uel excusare locutionem usitatam illius temporis. Sic enim populus loquebatur, qui interdum recipit impropram uocem.

Irenæus clare dicit hanc oblationem esse gratiarum actionem. Idem sentiebant cæteri, ut testatur nomen Eucharistiæ, Quare senserunt esse cæremoniã, qua aguntur gratiæ. Id nihil habet incommodi. Accipimus enim ut admoneamur beneficij nobis donati à Christo, & fidem exuscitemus, deinde agamus gratias pro eo beneficio, nec inde sequitur id opus pro alijs faciendum esse, alijs applicandum esse &c. Hæc monstrane quidem cogitarunt Patres. Ergo cum legimus nomen sacrificij & oblationis, intelligamus aut signum sacrificij & oblationis, aut gratiarum actionem, non affingamus applicationes pro alijs.

Interdum uno nomine uocant oblationem, totum illud negocium quod ibi agitur, uidelicet orationes & cœnam domini. Hoc cū fit, orationes intelligantur esse oblationes.

Leguntur etiam apud Cyprianū de mortuis quædam uerba, quæ recentiores male detorquent, sacrificia pro eis offerimus, sed hæc dicit de martyribus. Horum enim fiebat mentio in precationibus cū agerentur gratiæ Deo, quod illos adiuuisset. Sicut Græcus Canon dicit, offerimus pro Patriarchis, Prophetis, Apostolis, id est, agimus gratias, quod Ecclesiam inde usq; ab initio tibi elegisti, redemisti, sanctificasti &c. Hæc fuit initio sententia horum uerborum, non petebatur, ut mortuis Deus relaxaret pœnas.

Postea

Postea accesserunt tempore male opinionones, & partim uerba priora mutata sunt, partim retenta forma ueterum uerborum aliud intellexit posteritas, quam priores intellexerant.

Ergo testimonia antiquitatis non patrocinantur recētoribus abusibus, quæ partim aliena sunt à præsentibus moribus partim si quid habent uitij, non debent opponi firmis testimonijs scripturæ, quia etiam reliquæ ætates habuerunt sua incommoda. Hæc simplicissime sine sophistica respondeo ad uerba oblationis & sacrificij.

De Basilio.

In Basilio extant utilia testimonia de Trinitate, & pœnitentia contra Nouatum. In concione de humilitate tradit egregiam sententiam de iusticia fidei quæ nobis aperte patrocinator. Sine ulla sophistica detrahit iustificationem bonis operibus nec loquitur de ceremonialibus sed de omnibus uirtutibus, nec tantum loquitur de operibus ante renouationem, sed de uirtutibus in renouatis, ac iubet sentire quod sola fiducia misericordiæ propter Christum promissæ iusti simus. Verba eius hæc sunt.

Dicit autem Apostolus, Qui gloriatur, in domino gloriatur, dicens, quod Christus nobis factus sit sapientia

pietia à Deo, iusticia, sanctificatio & redemptio, ut sicut scriptum est, gloriaturus in domino gloriatur. Hæc est enim perfecta & integra gloriatio in Deo, quando ne quidem propter iusticiam suam aliquis effertur, sed agnoscit sibi deesse ueram iusticiam, fide autem sola in Christum iustificari, & gloriatur Paulus se despiciere suam iusticiam, querere autem si de per Christum iusticiam quæ ex Deo est.

Hæc uerba satis ostendunt Basilium sic intellexisse iusticiam fidei, quod sentiendū sit nos fide propter Christum per misericordiam iustos, id est, acceptos non propter proprias uirtutes.

Ceterum quod Basilium primum instituit cœtus Monachorum, id exemplum nocuit, & aliquid habuit uitij, etiam si ipse primum non habuit crassas superstitiones, & illi cœtus ad huc quædā imago erant scholarum. Circunferuntur & libri quidam eius nomine, qui continent regulas Monachorum, quorum aliqui haud dubie sunt suppositicij, & longo tempore post Basilium nati, Sunt enim pleni falsarum opinionum de cœlibatu, et alijs cultibus excogitatis sine mandato Dei, & continent ridiculas nugas, ut magnum aceruum pœnarum seu satisfactionum, quas uocat *επιτιμια*, si riserit puella in choro, sedeat bido in uestibulo, & similes nenas, quas si quis uellet renouare admiratione antiquitatis, uere insaniret.

De Gregorio Nazianzeno.

Nazianzenus tractauit articulum de Trinitate, Alia dogmata leuiter attingit. Scripsit uitam Cypriani, in qua narrat, quandam puellam amatam esse à Cypriano ante conuersionem, quæ inuocans Mariam uirginem, uicerit magicas incantationes Cypriani.

Hoc exemplum citatur de inuocatione Sanctorum. Etsi autem uideatur esse ficta fabella, & postea sparsa titulo Nazianzeni, tamen etiamsi uera esset historia non est citanda ad confirmandam inuocationem sanctorum, Nam errores piorum non sunt opponendi uerbo Dei, & omnibus ætatibus etiam pij in Ecclesia habent suas infirmitates.

Allegant etiam ex Basilio & Nazianzeno, quod in fine concionum de Sanctis, solent eos compellare, O Athanasi ora pro nobis, Etsi autem hæ Apostrophe ex Rhetoricis figuris excusari possunt, tamen fieri potest, ut more sui temporis tunc inuocauerint Sanctos, Nam inuocatio Sanctorum paulatim tunc in Ecclesiam irrepsit, Et errores temporum trahunt homines, ut usitata minus improbent, & boni consulant, Sicut impetus fluminum secum rapit nauigantes, Nec tamen ideo approbanda est inuocatio Sanctorum. Ac postquam mos creuit, & iam

retracta

Inuocatio
Sanctorum

resecta est impietas, prorsus ex Ecclesia tolli debet. Nec Basiliius de inuocatione quicquam dicit, tantum ait celebrari memoriam Sanctorum, ut eorum uirtutes imitemur, Et uocat Sanctos adiutores precum nostrarum, non quod sint inuocandi, sed quia omnes beati in caelo orant pro Ecclesia, et eam Deo commendant.

Epiphanius.

Epiphanius scribit mulieres quasdam inuocantes uirginem Mariam, solitas circumferre eius statuas. Hoc totum negocium damnat, & uocat idololatricum opus. Continet enim Epiphanius refutationes ueterum haeresium, praecipue de Trinitate, & paucis alijs materijs, quam quidem historiam praecipue legendam esse censeo.

De Chrysofomo.

Chrysofomi aetas multos iam uitiosos mores receperat, quos ipse recensens, non reprehendit, Sicut laudat adeuntes monimenta Sanctorum, facit & mentionem orationis pro mortuis, Monasticam immodicis & falsis laudibus ornat. In tractatu de poenitentia cum colligit multos modos consequendae remissionis peccatorum, scilicet eleemosynas, lachrymas & alia opera, tamen non facit mentionem fidei, de qua oportuit dici, ac scriptum illud pluraque falsa continet, & confusum ac perplexum est.

Graeci

Græci maxime laudauerunt commentarios in Paulum, ubi in locis de iustificatiōe & de fide series Paulinæ disputationis deducit eum eò, ut sepe repetat hanc sententiam, Quod fide consequamur remissionem peccatorum propter Christum, non propter opera. Et diserte dicit, Fide non solum diligi Deum sed uicissim credentes sentire quod à Deo diligantur quanquam multis modis rei sint.

In hac sententia satis significauit, se intelligere fidem, non tantum de noticia historia, sed de fiducia, qua credimus nobis remitti peccata, & quidem hanc fidem discernit ab operibus à non furando, non occidendo &c. & dicit hunc cultum superiorem esse. Quanquam autem eius enarratio simplicior est & minus impura quàm Origenica, tamen ipsa quoq; est obscura nec ubiq; secum ipsa consentit.

In 7. cap. longius currit extra septa, Ait concupiscentiam & affectus, nisi pariant externum opus, non esse peccata. Sed tamen si quis attente & cum iudicio leget commentarios illos, multa inueniet testimonia multorum articulorum. Et quanquam tunc in Ecclesia caligo fuit, tamen apparet retinuisse plebsq; hanc communem sententiam. Quod fide propter Christum non propter opera donetur remissio peccatorum. Ideo etsi interdum minus commode loquuntur ueteres, tamen in alijs locis quid re ipsa uoluerint animaduerti potest.

De coena domini ex Chrysostomo satis apparet nullas fuisse priuatas missas, Describit enim presbyterum stantem ad aram, & uocantem populum, ut accedat ad communionem.

In libello de dignitate sacerdotij erudite discernit ciuilem & Ecclesiasticam potestatem, negat Ecclesiasticam habere ius coercendi ui corporali.

De Ambrosio.

Multas causas attingit Ambrosius, uidelicet de Trinitate, contra Nouatianos, de iustificatione. Et quanquam in commentarijs interdum dissimiles sententiae reperiuntur, qui non tam ab ipso scripti, quam ab alijs excepti esse uidentur, tamen perspicuum est ex eius longioribus disputationibus sensisse eum de gratia & de iustificatione quod nos docemus.

Id testatur Epistola ad Irenaeum de Paulino dicto, Lex iram efficit, Epistola 17. Vbi sic inquit, Ex operibus legis nemo iustificatur, id est, per legem peccatum cognoscitur, sed culpa non relaxatur, Veniens igitur dominus Iesus peccatum omnibus quod nemo poterat euitare, donauit, & chirographum nostrum sui sanguinis effusione deleuit, hoc est quod inquit, Superabundauit peccatum per legem, Superabundauit gratia per Iesum sicut Ioannes inquit, Ecce agnus

agnus Dei qui tollit peccata &c. Ideo nemo gloriatur in operibus quia nemo factis suis iustificatur, sed qui iustus est donatum habet, quia per Christum iustificatus est. Fides ergo est, quæ liberat per sanguinem Christi, quia beatus ille cui peccatum remittitur, & uenia donatur.

Et similes sententiæ aliquot reperiuntur in alijs locis apud hunc scriptorem, ut de uocatione gentium. Item ad Demetriadem uirginem, ubi inquit, Nec ob aliud datur præceptum, nisi ut queratur præcipientis auxilium. Ceterum eius titulo extant quædam præparationes ad missam, & alia quædam inania, quæ uidentur esse suppositicia.

De Hieronymo.

Hieronymus in uersionibus utilem operam Ecclesie nauauit, & quanquam enarrationes prophetarum sunt tenues, tamen historiarum explicatio sumpta à ueteribus est utilis, De dogmatibus pauca scripsit, Aduersus Iouinianum ualde confirmat falsas & superstitiosas opiniones de traditionibus humanis, Vituperat coniugium, et contumeliosa oratione insectatur, quæ nequaquam digna est Christiano. Colligit male detortas sententias scripture, quasi uituperent

D 2 coniugium

coniugium, ut, si secundum carnem uixeritis morie-
mini, & similes, & expresse dicit, non differre à me-
retrice nubentem post secundas nuptias, Item specta-
ndum esse, non quid concedat Deus, sed quid uelit,
quasi Deus non uelit coniugium, Postremo ethnico
more colligit uulgata conuicia sexus muliebris, &
coniugij, de quibus Christianus longe aliter sentire
debet, qui scit causam infirmitatis in utroq; sexu, es-
se naturæ corruptionem, & tamen propter Deum
sexui tribuendum esse honorem, & cum Deus non
frustra condiderit hunc sexum, agnoscendum esse
opus Dei, & ordinationem diuinam magnificien-
dam. Nec est minor infirmitas animorum in uiris, in
negocijs, quæ uiris commissa sunt. Christianus autem
propter Deum fert & mitigat imbecillitatem in so-
cijs huius uitæ diuinitus adiunctis, & coheredibus
æternæ gloriæ, & scit Deum uelle ut illas curemus,
tanquam partem generis humani, non despiciamus
Diabolica superbia. Hæc atq; alia in hanc sententiã
in Christiana disputatione potius dicenda erant, quã
illa scurrilia conuicia sexus & diuinæ ordinationis.

De discrimine ciborum laudat ritus sine uerbo
Dei institutos, tanquam cultus Dei, Imo tanquam
perfectionem. Ridicula uox est, quam ponit, si uis
perfectus esse, bonum est uinum non bibere, & car-
nem nõ manducare, ubi male detorsit dictum Pauli,
qui cum

qui cum inquit, Bonum est carnem non edere, addit, si fratri noceat exemplum. Cum autem necesse sit tales superstitiones in Ecclesia reprehendi, pariunt enim alios multos errores, prudenter de illis inconsiderate dictis iudicandum est.

In dialogo contra Pelagium recte disputat renovationem non fieri tantum uiribus liberi arbitrij, sed opus esse auxilio Spiritus sancti, Recte etiam negat sanctos esse sine peccato, & ponit memorabile dictum. Tunc iusti sumus, quando nos peccatores esse fatemur, & iusticia nostra non ex proprio merito, sed ex Dei misericordia contingit. Sed postea non satis dicit, peccata sanctorum intelligit de actualibus peccatis, ut flammis libidinum aut iracundiae, & similibus, non intelligit de interiore & perpetua dubitatione, securitate, concupiscentia, Constat igitur multos esse in scriptis Hieronymi non exiguos lapsus.

De Augustino.

Augustinus multas necessarias controuersias tractauit, refutauit Arianos, Manicheos, Donatistas, & Pelagianos. Nam irrepsert iam in Ecclesiam philosophicae opiniones, quas Pelagius confirmauit, Euangelium transformans in philosophiam, contendebat enim nihil esse peccatum originis, homines

legi Dei satisfacere posse, & illa externa obedientia mereri remissionem peccatorum, iustos esse, & mereri uitam eternam. Nihil de fide in Christum, nihil de auxilio spiritus sancti dicebat. Hæc Pelagij doctrina non Euangelica, sed philosophica erat, Sicut prope modum scholasticorum Doctorum sententia idem uult, nisi quod hi aliquid assuunt superstitionum monasticarum. Et nunc rursus multi delabuntur in opinioniones Pelagianas, qui sunt plausibiles rationi.

Augustinus igitur sua ætate doctrinam Euangelij de gratia & fide in Christum, pene extinctam restituit & rursus accendit. Propter hoc beneficium Ecclesia ei plurimum debet. De peccato originis multo loquitur, maiori perspicuitate, quam ceteri omnes. Distinctus etiam & rectius loquitur de libero arbitrio, quod uiribus liberi arbitrij homines facere possint externa legis opera, & honesta opera ciuilia. Sed sine Spiritu sancto non possint habere motus spirituales, uerum timorem Dei, ueram fiduciam, uerã patientiam, hoc est, nouitatem quam oportet in ijs existere qui sunt saluandi.

Tradit utile discrimen literæ & spiritus, docet de gratuita remissione, monet quomodo Paulus intelligendus sit, cum inquit, Ex operibus legis nemo iustificatur, quod uidelicet non tantum detrahat iustificationem ceremonijs, sed etiam moralibus operibus.

ribus. Hec admonitione ualde opus fuit Ecclesia. Nam Origenes & multi eum secuti sparserant falsam interpretationem in Ecclesia, tantum ceremonijs detrabi iustificatione, & finxerant homines legi satisfacere, & iustos esse propter opera. Ideo Augustinus diserte hanc questionem tractat in libro de spiritu & litera, & affirmat Paulum uniuersaliter loqui etiam de moralibus, cum negat nos lege iustos esse. Item negat homines legi satisfacere. Rom. 8.

Hanc admonitionem Augustini, & hunc locum ipsius plurimum refert meminisse, quia cum ratio non satis perspiciat magnitudinem peccati originis, & naturalis corruptionis, facile delabitur ad illas opiniones, ut putes legi satisfieri, & homines propter opera iustos esse. Ita e regione obscuratur & amittitur iusticia fidei, & uera exercitia spiritualia excutiuntur, scilicet uera inuocatio, quam oportet niti sola misericordia. Sicut nunc deridemur ab aduersarijs, qui uolunt uideri prudentiores, ac uociferantur nos inepte exaggerare infirmitate, & ridicule detrabere operibus iustificatione, cum tñ ratio nõ aliud intelligat esse iusticiã, nisi obediẽtiã iuxta legẽ.

Sed doctrina Euangelij de peccato, item de iusticia fidei est arcana, & peculiaris sapientia ueræ Ecclesie, quam etiã pauci ex scriptoribus agnouerunt, ac saniores alij obscurius, alij clarius agnouerunt:

Scotistæ & similes prorsus obruerunt. Ideo postquã Deus hæc rursus patefecit, diligenter tueamur illustratam doctrinam.

Porro cur aduersarij uicissim non considerant, quàm sit absurdum, dicere quod Christus liberauerit nos tantum à ceremonialibus. Item si liberatio tantum ad ceremonialia pertinet, nõ profuit patribus ante Moisen. Necesse est autem statuere, quod liberatio à lege pertineat ad uniuersam Ecclesiam à principio mundi usq; ad finem. Hæc copiosius disputantur, ut dixi, in libello de spiritu & litera.

Deniq; quid sit, liberatio à lege, prorsus ignorant illi, qui intelligunt eam tantum de ceremonijs. Vt omnes homines post lapsum Adæ sunt oppressi peccato, ira Dei, morte, ingentibus uitæ ærumnis, æternis pœnis, ita sunt omnes onerati lege, quæ peccatũ arguit, nos accusat, & æternis terroribus occidit, ut Paulus inquit. Ergo liberari à lege est ab illa accusatione liberari, ne simus rei iræ Dei, & æternæ mortis, est non tantum à ritibus aut externis spectaculis liberari, sed multo potius à lege perterrefaciente, maledicente, damnante & interficiente nos eripi. Cum uidelicet alia res proponitur propter quam iusti pronunciamur, scilicet, filius Dei, factus pro nobis uictima.

Sic Adam, Noe, Abraham, & omnes electi ante
Moisen

Moisen à lege liberati fuerunt, Accusabantur à lege
 exercebantur horribilibus terroribus & sensu iræ
 Dei, & maledictionis. Sed inter hos terrores erige-
 bantur agnitione misericordiæ, propter uenturum
 dominum promissæ, & statuebant se iustos pronun-
 ciari propter uenturam uictimam, non propter le-
 gem. Norant peccata esse nō tantum externa delicta
 sed interiorem immundiciem, horribilem dubitatio-
 nem de Deo, fremitum & indignationem aduersus
 Deum in rebus aduersis, & cæteros prauos impetus
 & sciebant non aliqua lege tolli uel ipsum peccatū
 & naturæ infirmitatem, uel iram Dei. Sed norant se
 agnitione & fiducia promissi saluatoris ex tantis
 ærumnis eripi. Sic & illi sunt liberati à lege morali
 uidelicet iudicante & occidente eos & ab æterna
 ira, quam lex denunciat. Norant in illa naturali no-
 ticia non proponi gratuitam remissionem peccato-
 rum. Ideo aliunde petebant remissionem, Quod si
 sensissent, ita se iustos fore, cum sine uicio essent, suc-
 cubuissent in agone conscientie sed norant ideo pro-
 missum esse saluatorem ut statuerent se placere Deo
 etiamsi essent indigni & immundi. Sic sentiebant se
 iustos esse, non propter legem, sed propter uenturum
 saluatorem.

Has tantas res complectitur liberatio à lege, quas
 non intelligunt homines securi qui nesciunt quid sit

uera pœnitentia, Inuocatio, deniq; qui non exercentur ad afflictionibus, & aut habent animos occupatos uoluptatibus, aut delectantur suis opinionibus & asperrantur uerbum Dei, aut ad suas imaginationes inflectunt ac corrumpunt. Nonnulli aduersarij astutiores, etsi uident Augustini & nostram interpretationem, uere esse Pauli ac Propheticae & Apostolicae scripturae sententiam, tamen obstrepunt nobis & Origenis, Hieronymi, Chrysostomi, & nescio quorum autoritatem citant, non quod illos uere & ex animo probent, sed tantum ut fucum faciant imperitis, ne uideantur uicti.

Non enim adferunt aduersarij ad hæc certamina bonam conscientiam et studium quærendæ ueritatis. Sed odium nostri, contemptum Euangelij, curam tuendæ suæ autoritatis. Quid populus de Christo sentiat, quomodo erudiantur Ecclesiæ, nihil ad se pertinere iudicant, ac partim aperte exercent sycophanticam, ut Cochleus, Vuicelius & similes, partim sunt tyranni & tyrannorum satellites qui propter sapientia aut uirtutis opinionem gubernant Pontificum Regum & Principum consilia, cum sint homines & deos qui in uniuersum arbitrantur religiones comenticias esse, ac sibi ipsi mirum in modum hoc nomine placet, quod ausint ἀντιτίθεσθαι νόμους τῶν θεῶν ἢ πορταῖς, ut ille apud Comicū inquit. Et tales dictum
ri sunt

ri sunt sententias in Synodis de Christi gloria cuius
nomen esse fabulosum cogitant.

Proinde pios lectores adhortor, primum ut con-
siderent genera doctrinae, utri simpliciter & sine so-
phistica sententiam scripturae Propheticae & Apo-
stolicae proponant. Deinde cum patres citantur quae
dicta patrum sint consentanea divinae uoci. Est enim
magna dissimilitudo patrum. Postremo ut Paulus iu-
bet probare spiritus, uoluntas utriusque partis specta-
da est, & summa consilij. Illud agunt aduersarij non
ut aliquid emendent, sed ut qualicumque praetextu de-
fendant suam tyrannidem, confirment, & muniant
opes. Ideo Reges & Pontifices aduersantur coniu-
gio Sacerdotum quia uident caelibatū, ad retinendā
potentiā et opes expeditiorē esse. Hoc modo cum ex-
tent notae impiae uoluntatis in quibusdā manifestis ar-
ticulis, satis apparet eos nō agitari bono spiritu. Sed
esse hostes Christi et nec in ceteris articulis quaerere
ueritatē. Quare eorū iudicia cōstanter repudiemus.

Psalmo 42. affirmat renatum non esse iustum pro-
pter opera, sed fide, sic enim inquit. Plane time si iu-
stum te dicit, si non habes illam uocem, ex alio Psal-
mo, Ne intres in iudicium cum seruo tuo, nam si iudi-
ciū exhibueris sine misericordia, quo ibo? Si iniquita-
tes obseruaueris domine, domine quis sustinebit? Ne
intres in iudiciū cū seruo tuo, quia non iustificabitur
in con-

in conspectu tuo omnis uiuens. Ergo si non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens, quia quicumque hic uiuit, quamlibet iuste uiuit, uae illi, si cum eo iudicium Deus intrauerit. Nam & apud alium Propheetam arrogantes & superbos sic obiurgat, Quare mecum iudicio contenditis? Omnes dereliquistis me, dicit Dominus. Noli ergo iudicio contendere, da operam esse iustus, & quantumcumque fueris confitere te peccatorem esse & semper spera misericordiam, & in ista humili confessione securus alloquere turbantem te, & tumultuantem aduersus te animam tuam, Quare tristis es anima mea, quare conturbas me, forte in te uolebas sperare, spera in domino, non in te, quid enim es in te, quid es de te, Ille sit sanitas in te, qui accepit uulnera propter te, & inquit spera in dominum.

Psalm. 31. Qui sunt beati? Non illi in quibus non inueniet peccatum. Nam in omnibus inuenit. Omnes enim peccauerunt & egent gloria Dei. Si ergo in omnibus peccata inueniuntur, remanet, ut non sint beati, nisi quorum remissa sunt peccata. Hoc ergo Apostolus sic commendauit, Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iusticiam. Hic recte accommodat dictum de fide, & testatur se fidem intelligere non tantum historiae noticiam, sed fiduciam qua confidimus nobis remitti peccata propter Christum. Nec

uero quisquam potest assequi Pauli sententiam, nisi sic intelligat nomen fidei. Hoc uere est, ut dicitur, in foribus errare fidem tantum intelligere noticiam historie, nõ fiduciam promissæ misericordie propter Christum. Nec mirum est Monachos tota uia deerasse in enarrando Paulo, quia in hoc ipso loco turpiter hallucinati sunt. Et nunc aduersarijs hæc caligo præcipue impedimento est, quo minus recipiant doctrinam de fide, quia nomen fidei non recte intelligunt. Cur non expendunt talia Augustini dicta, quale hoc est, quod modo recitavi. Hic testatur Paulum hoc uelle, Abraham pronunciarum iustum, quia crediderit, non tantum de posteritate sua, sed remissionẽ peccatorum.

Tales sententiæ passim obuiæ apud Augustinum satis ostendunt eum de gratia & de fide idem sentire quod nos docemus, Sicut etiam de spiritu & litera inquit, Ex lege timemus Deum, per fidem autem confugimus ad misericordiam. Hic erudite discernit legem & Euangelium.

Et si autem interdum in eius scriptis figuræ orationis occurrunt non satis explicatæ aut incommodæ, hæc temporibus condonandæ sunt, quia uulgi consuetudo quasdam figuras receperat, ut appellationẽ meriti, & alias quasdam, & has explodere docti nõ poterant. Deinde nec ipsi Scriptores satis assuefacti fuerunt

fuerunt ad acuratas disputationes, & quanta tunc fuerit caligo in Ecclesia inde aestimari potest, quod Pelagij impia opinio tanto cum plausu excepta fuit, ut Augustinus et pauci quidam alij non sine magnis certaminibus eam rursus ex Ecclesijs explodere potuerint.

Ceterum de caeremonijs si quis etatem Augustini nobis opponit, sciat ne ipsi quidem Augustino placuisse omnes ritus & psuasiones sui temporis. Queritur enim multas supersticiosas opiniones herere in Ecclesia, anteferri humanas traditiones preceptis Dei, & sic cumulas esse caeremonias, ut Iudeorum seruitus tolerabilior fuerit quam Ecclesiae, Verba eius haec sunt ad Ianuarium Epistola 119. Ipsam tamen religionem, quam paucissimis & manifestissimis celebrationum sacramentis, misericordia Dei esse liberam uoluit, seruilibus oneribus premunt, ut tolerabilior fuerit condicio Iudeorum, qui tamen diuinis legibus non humanis subditi erant, Et primum de ritibus humanis inquit, Totum hoc genus rerum liberis habet obseruationes. Deinde diserte iubet inutiles ritus humanos praecidi. Ergo non ita probat Augustinus caeremonias sui temporis, Ut Ecclesiam ad eam normam constitui uelit, Multa enim recepta erant, quae ne ipse quidem probat, imo reprehendi & corrigi uult, quaedam more illius temporis obseruat, ut omnes praesentibus moribus multa condonamus.

Huius

Huius etate percrebrescere sermones de purgatorio ceperunt, quos ipse nec refutat nec confirmat tantum narrat, inquiēs, quosdam sic existimare purgari animas piorum, postquam discesserunt à corporibus. Sed libro confessionum 9. petit his uerbis precationem pro mortua matre, *Inspira domine seruis tuis ut ad altare meminerint matris meae & patris.* Nec petit amplius. Quanquam autem hoc uerecunde dicitur apud illum, tamen nunc sceleste detorqueatur ad oblationem sacramenti pro mortuis, qualis nondum fuit Augustini tempore.

Fuerunt & uota usitata eo tempore, & questio incidit, an coniugia post uotum contracta dissolui debeant, Hac de re extat sententia Augustini in decretis 27. q. 1. C. nuptiarum. Hic etsi Augustinus plus tribuit uotis quam conueniebat, tamen pronunciat coniugia post uotum contracta non esse dissoluenda & affirmat uere esse coniugia, quia altera persona nõ debet cum iniuria alterius redire ad uotum, Nec fit obligatio irrita inter duas personas, etiamsi altera attulit mutationem prioris propositi. Hæc in summa dicit in eo textu. Sed plus ualuit error de uotis, quam hæc mitigatio Augustini. Ideo constitutiones postea secute distraxerunt coniugia. Vidit Augustinus illam distractionem uitiosam esse, sed non satis considerauit, quid in ipsis etiã uotis uitij fuerit quod erat

erat obscurius. Vincebatur enim uulgaribus opinionibus sui seculi. Iam mos receptus erat faciendi uota. Magna erat admiratio multorum in eo uitæ genere degentium. Admiratio autem iudicio officit. Non igitur disputabat an ualerent uota, cum quidem multi essent errores impliciti illis, habebantur pro cultibus, pro singulari merito iusticiæ, pro perfectione, item plerisque erant impossibilia. Hæc si prius refutasset, melius prohibere, distractionem conuiciorum potuisset.

Constat igitur multos abusus illa ætate iam hæsisse in Ecclesia, quorum etsi aliquibus aduersatus est Augustinus, tamen aliquos boni consuluit, qui postquam reiecti sunt, non debent defendi. Deinde etiamsi ueterum exempla suo tempore dissimulata sunt, tamen nunc ad confirmandos maiores abusus, nequaquam accommodari debent, ut nequaquam ualet consequentia, Augustinus iubet ad altare precationem fieri pro matre. Ergo approbandæ sunt missæ pro mortuis, Aut Augustini tempore quidam arbitrabantur esse purgatorium. Ergo approbandæ sunt Missæ indulgentiæ, & aliæ foundationes pro mortuis excogitate. Nam Augustini tempore nondum erant hæc prodigiöse impietates, etsi paulatim semina sparsa sunt.

De Gregorio.

Anno 590. inijt Pontificatum Gregorius, cum es-
sent exacti anni post Augustini mortem 157. Interea
influxerant in Italiam multe barbaræ gentes, Got-
thi, Longobardi, & horum socij. Et non solum stu-
dia literarum conticuerant, & Ecclesiæ neglectæ
erant, sed etiam illæ ipsæ barbaræ gentes, quæ tene-
bant Italiam, secum inuexerunt aut facile receperunt
multas superstitiosas opiniones. Ideo breui tempore
ualde cumulati sunt abusus.

In illa dilaceratione Italiæ uidebatur esse pecu-
liaris felicitas, abesse à repub. procul in aliqua soli-
tudine degere, sine familia, sine liberis, non spectare
urbium excidia, et uastationem patriæ. Miserum est
enim dicere illud, quod Aeneas inquit, Et quorum
pars magna fui. Itaq; modesti homines qui habebat
familias, gratulabantur monachis suam tranquilli-
tatem. Sic creuit admiratio monachorum, et plures
ceperunt querere & amare secessus.

Deinde homines barbari natura mirantur no-
uos ritus, qui speciem habent eximie pietatis, & tan-
quam commercij cum Deo. Nihil mirum est igitur
tunc & monachorum cœtus creuisse, & plausibiles
opiniones de illo genere operum latius uagatas esse,
& extinctam Euangelij lucem de uera fide, & ueris
cultibus.

E Grata

Grata etiam barbaris fuit ueneratio sanctorum. Postquam semel receptum erat hos ethnico more ornare statuis & peculiaribus templis, creuit mos imitatione potentum. Et paulatim tantum accessit impietatis, ut nihil differret ueneratio sanctorum, his posterioribus seculis à manifesta ethnicorum idololatria. Inuocabantur Anna, Georgius, non aliter quàm Iuno, Mars aut Hercules. Currebatur ad statuas, Et magna autoritate talem εἰδωλομακείαν confirmabant Episcopi, laudabant doctores. Et in talibus cultibus erat religionis summa. Interim de Christi inuocatione, de fide, erat ingens silentium.

Principia igitur cauenda fuerunt tantæ impietatis, quæ quidem Gregorius ualde confirmauit, qui publicum ritum inuocationis Diuorum instituit, qui ossibus & pulueribus eorum templa dedicari iussit.

Tunc etiam irrepsit opinio, de oblatione corporis & sanguinis Christi facienda pro mortuis. Hæc opinio peperit horribilem prophanationem Sacramenti.

Etsi igitur post Gregorij ætatem maiores tenebræ secutæ sunt, tamen hi errores tunc heserunt in Ecclesia. Falsa persuasio de monachatu, de operibus sine mandato Dei excogitatis. Inuocatio sanctorum, & oblatio corporis Christi pro mortuis. Hi errores magnam deinde ruinam traxerunt. Itaq; Gregorij

etatis non potest esse norma emendanda Ecclesie, quod quo magis perspicui possit, manifestiora errata Gregorij prius recitabo, deinde pauca de cœna Domini disputabo. Gregorius lib. 3. Epistolarum, in Epistola ad Catanensem Episcopum in Sicilia, præcipit, ne subdiaconi aut diaconi consuetudine coniugum utantur, quas ante ordinationem duxerāt, cum quidem antea Siculi seruassent Græcum morem, nec maritis interdixissent coniugum consuetudinem. Hic lapsus satis manifestus est. Nemo enim pius distracti onem legitimi coniugij approbare potest.

Narrat fuisse quendam Speciosum, qui maluerit relinquere functionē subdiaconi, quā carere cōiugis cōsuetudine. Hic quisquis fuit, saniore iudicio præditus fuit quam illi, qui talia coniugia distrahebant.

Auget peccatum Gregorij quod hunc morem in Siculis Ecclesijs recipi uoluit, quæ ad id tempus iuxta synodorum ueterum decreta retinuerant coniugia in omnibus gradibus Ecclesiasticis, nec onerabāt uotis diaconos aut alios. Cur sumit sibi imperiū Gregorius in alienas Ecclesias? cū quidem tam tragice declamaret se abhorrere ab uniuersalis Episcopi appellatione. Deinde cur ibi distrahit coniugia, ubi Diaconi non fuerant onerati uotis, cur hic nō ueretur superiorū synodorum autoritatem. Hic lapsus cū manifestā impietate & Tyrannidē cōtineat, satis apparet

etatem Gregorij non fuisse sine magnis erroribus.

Idem quàm iniustus est aduersus eos, qui infantes in monasterijs educati fuerat iussu parentum, Et postea facti puberes aliud uitæ genus expetebat. De his respondet, nefas esse tales deserere uitam monasticam. Hæc duricies non eo tantum reprehendenda est, quia ætati facta est iniuria, sed etiam quia ualde confirmauit superficiosas opiniones de monasticis cultibus.

Addam tertium erratum non obscurum. Mouetur spectris, ut comprobet oblationem Sacramenti pro mortuis. Narrat duos qui post mortem in balneis seruierunt, quorum alter petiuit ut pro se fieret oblatio Sacramenti, ut ab illis poenis liberaretur. Ab his spectris sumit dogmata in Ecclesia contra manifestum mandatum Dei. Deut. 18. Nō queras à mortuis ueritatem. Et Esaiæ. s. Vtrū populus à Deo querit ueritatem pro uiuis, an à mortuis. Ergo qualiscunq; est animarum status post hanc uitam tamen à spectris non sunt sumenda dogmata. Deinde quis non uidet Poeticum esse, quod dicit pios post mortem factos esse balneatores. Similis fabula est commento de filiabus Danaï, quæ hauriunt aquam cribris.

Non instituiimus hunc Catalogum, ut errorum confutationes adderemus, quæ extant alibi satis multæ, tantum recensere errata uolui, ut appareat falli eos, qui sic

qui sic admirantur Patres, tanquã fuerint $\alpha\upsilon\tau\omicron\mu\acute{\alpha}\tau\omicron\iota$ & nusquã dissentiãt à scripturis diuinis manifestis. Etsi igitur aliquid monët interdum eruditio res Patres, tamen de eis iudicandũ est ex uerbo Dei.

Omissis igitur alijs cõsutationibus breuiter quædam de illa oblatione pro mortis adijciam. Nõ opus est queri an sit purgatorium, nihil hæc quæstio ad oblationem pertinet. Etiam si esset purgatorium, tamen impium est, offerre Sacramentum pro mortuis. Rationes multe sunt firmissimæ. Prima, Impietas est instituire cultum in Ecclesia, sine mandato Dei, Adplicatio cœnæ Domini pro alijs, fit sine ullo mandato & testimonio diuino, Ergo sine ulla dubitatione hæc adplicatio est impia.

Maiorem confirmant plurimæ sententiæ. Non habebis deos alienos. In hoc mandato etiã cultus alieni prohibentur. Et huc pertinet dictum, Frustra colunt me mandatis hominum. Item, Quidquid non est ex fide, peccatum est, Porro cultus sine mandato Dei, non possunt ex fide fieri, Sed mundus non intelligit, quantum peccatum sit, fingere cultus sine mandato Dei, discedere à uerbo Dei. De hoc scelere maxime concionantur Prophetæ & deplorant hominum cœcitatem, qui cultus & dogmata de uoluntate Dei, fingunt horribili audacia, nec retinent uerbum & cultus in quibus Deus suam uoluntatẽ nobis proposuit.

Ipsi cœci querunt Deum alijs modis. Constat autem Christum non tradidisse Sacramentum, ut pro mortuis adplicetur, Quæ ibi fit mentio mortuorum? Iubet celebrari cœnam, ut recordemur mortis & beneficiorum suorum. An mortui adsunt, ut una recordentur? sed breuiter adijciam & alias rationes. Secunda. Sententia certa est, quæ labefactari nequaquam potest. Iustus fide sua uiuet. Quare necesse est nos accipere remissionem peccatorum uiuos, ac impossibile est contingere ullis remissionem propter opus aut sacrificium cuiusquam sacrificuli. Causæ obscuræ, ambiguae longas disputationes requirunt. Hic error de oblatione refutatur adeo perspicuis et firmis argumentis, ut nihil desyderent longam explicationem. Doctrina de remissione peccatorum, certa et perspicua est. Nemini contingit remissio, nisi fide propria eam accipiat. Hanc sententiã si quis tollit, cõtumelia afficit Christum. Ergo cõtumelia adficiunt Christum, qui fingunt oblationem illam mortuis mereri remissionem.

Tertia. Tantum ijs prodest sacramenti usus, qui utentes eo, recordantur mortem & beneficia Christi. Ergo impossibile est, id opus mortuis prodesse, qui nec utuntur ipsi, nec addunt ibi recordationem. Antecedens manifestum est ex Christi institutione, quia iubet celebrari hoc mysterium ad recordationem. Nec aliud institutioni affingendum est. Siquis plus affingit.

affingit, si quis transfert ad mortuos, impie contaminat institutionem Christi.

Quarta. Aperte dicit scriptura. Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Rom. 8. Corpus mortuū est propter peccatū, Spiritus uero uiuit propter iustificationem, id est iustificati spiritu, donec hoc corpus circumferunt in quo herent reliquie peccati, uarie adfliguntur, ut in inuocatione crescant fides, agnitio Dei & nouitas spiritualis. Sed mortuo corpore, peccati reliquie abolentur, Et diserte addit Paulus, Viuere spiritum propter iustificationem. Illa uita iustificati spiritus, non est pauor, aut sensus irae Dei, sed est gaudiū in Spiritu sancto, sicut Paulus inquit. Non sunt igitur poenae purgatorij.

Christus inquit ad conuersum Latronem, Hodie mecum eris in Paradiso, hoc est, in uita tranquilla et beata, non in poenis & pauoribus. Non igitur discendunt iustorum animae ad cruciatus, sed ad gaudium spirituale, & ad pacem. In hac uita exercentur pij horribilibus adflictionibus, quia Deus mirabili consilio uult Ecclesiam suam subiectam esse cruci, & degustare adfliciones Christi. Sic Adam, Isaac, Iacob, Ioseph, Dauid, Esaias, Ieremias, Ioannes Baptista et cetera lumina Ecclesiae fuerunt in arumnis, quarum magnitudinē enarrare nemo potest. Ideo Petrus inquit.

E + sunt

sunt pœmæ piorum, dum in corpore uiuunt, tamen post mortem esse tales adflictiones cur dicitur? cum hæ adflictiones sint destinatæ ad agnoscendas peccati reliquias in carne, & ad pœnitentiã. At post mortem non est locus pœnitentiæ, sicut Paulus clare affirmat, 2. Corinth. 5. Reportabit unusquisq; ea, quæ gessit in corpore. Et Psalmi hoc docent, Non mortui laudabunt te Domine. Item, Quoniã non est in morte, qui memor sit tui. Non igitur affirmari potest, aliquos post mortem adhuc exerceri illis cruciatus ut agant pœnitentiam.

Si dicunt aduersarij cruciatus illos non eo infligi, ut crescat pœnitentia, sed ut sint satisfactiones, multo magis explodenda est hæc opinio. Nam doctrina satisfactionum quam sententiarj confinxerunt, falsa & impia est. Et quidem in eas disputationes tanq̃ in sentinam plurima mendacia confluunt, de purgatorio, de uotis, de oblatione pro mortuis, deniq; alia multa. Cum igitur purgatorium quod uocant, adfirmari non possit, impietas est instituire oblationem ad liberandos mortuos. Quanquã etiamsi esset purgatorium, non transferri ad mortuos cœna Domini posset.

Sed quid disputo. Orta est mentio purgatorij à spectris, deinde confirmata propter questum, & nũc defenditur à Pontificibus, Cardinalibus, Episcopis,
 Canonibus

Canonicis, qui palam sunt Epicurei, ac securissime contemnunt iudiciū Dei, et quæ de pœnis post mortem legunt, sic accipiunt, ut fabulas Poetarū, de Ixione, Sisypho, Tantalō, aut similes, ac rident stulticiā aliorum, qui affirmant Deum proposuisse æternas pœnas impijs.

Omitto igitur disputationem in præsentia. Basileæ in synodo exhibuerunt græci orationem de purgatorio, quæ hodie extat in Phorcensi Bibliotheca, in qua de loco Pauli. 1. Corinth. 3. differunt, quem ad purgatorium detorsit ætas recentior, cum constet eum locum de pœnitentia loqui, Saluabitur, sic tamen quasi per ignem, Ergo uult lapsum pœnitentia corrigi. Quare de præsentia uita loquitur, in qua locus est pœnitentiæ, Profecto uerum est quod dicitur. Simplex est ueritatis oratio. Cum Paulus de pœnitentia loquatur, non potest hic locus detorqueri ad cruciatus post mortem.

De loco in Machabeis est etiam planissima responsio, Veritas rerum, erroribus gestorum non uiciatur, inquit iurisconsultus. Et Demosthenes cōtra Aristocraten reprehendens uiciofa exempla, inquit, μὴ δὴ τὸτο ἡμῖν ἔατε λέγειν, ὡς γέγονεν, ἀλλ' ὅτι δίκαιον γενέσθαι. Sacrificia Leuitica non debebant peccata coram Deo, deinde nulla pro mortuis instituta fuerunt. Ergo fuit error sacrificare pro

mortuorum peccatis, ut iudei alios uiciosos cultus sepe receperunt. Natura enim hominum ad superstitionem propensa est omnibus aetatibus. Ideo cum exemplum illud pugnet cum scripturis, non est citandum ad confirmandas superstitiones in Ecclesia. Hæc fere sunt præcipua quæ de purgatorio citantur, Ideo autem hanc disputationem inserui, ut magis appareat lapsum Gregorij, qui confirmauit oblationem pro mortuis, aperte cum Apostolicis scripturis pugnare.

Quod cum ita sit, etiam Canon Missæ, ut uocatur, reprehendendus est, in quo dicitur fieri oblatio ad redimendos uiuos & mortuos. Quæ fuit audacia Sacramentum transferre ad mortuos? cum institutio tam clare de uiuis, de recordatione loquatur Gregorius scribit hunc Canonem à quodam scholastico, ut ipse eum nominat compositum esse. Sed quisquis fuit autor, qui hanc rhapsodiam congeffit, illud negari non potest, dissentire Latinum Canonem ab utroque græco, quanquam nec græci Canones inter se consentiunt. Et differunt in locis insignibus.

Hactenus de Gregorio dixi, Nec uolo sequentium seculorum scriptores adijcere. Nam doctrina magis degenerauit postea, Accessit & Pontificum Tyrannis, cum Gregorius adhuc appellationem uniuersalis Episcopi repudiet ac ualde uituperet, ut testantur aliquot Epistolæ in lib. 4.

Posses

Possẽm adijcere querelas scriptorum ueterum de Episcoporum cupiditatibus, & inscitia, quæ si nihil aliud, tamen hoc monent Ecclesiam, nequaquam ad exemplum & ideam eius temporis constituendam esse. Sed in Apocalypsi Ioannis proponuntur terribiles imagines, quæ significant haud dubie Ecclesiæ tempora, & ostendunt grassaturos statim in Ecclesia impios doctores, ac Tyrannica dominatione oppressuros ueritatem.

Monstrant & synodorum histriæ, quanta in Episcopis plurimis rabies fuerit, qui ad tuendam impietatem miris artibus incenderunt Principes & uulgus, prorsus ut nunc Pontifices & Episcopi omnibus artificijs Regum animos ad mouendũ ciuile bellum incitare conantur.

Basilus in fine libri de Spiritu sancto, quã tragica querela deplorat Episcoporum sui temporis furorẽ & impietatem, narrat sedicionibus & cædibus queri defensionem malorum dogmatum. Et ad Italicos ac Gallicos Episcopos ita scribit.

ἀνατέτραπται μὲν γὰρ τὰ εἰς ὕσεβείας λόγματα, συγκέχρωται δὲ ὕσεβείας θεσμοί, φιλαρχίαι δὲ τῶν μὴ φοβεμένων τὸ κύνειον ταῖς προσασίαις ἐπιπιδῶσι, καὶ ἐκ τῶ προφανῶς λοιπὸν ἀθλὸν ὕσεβείας, ἢ προσεδρία πρό-

κατῆ

καί τῃ, ὡς εἰ δὲ τὰ χαλεπώτερα, βλασφημίαις,
 εἰς ἐπίσκοπον λαὸν προτιμώτερον, οἷχετῃ σέμ
 νότης ἰσραηλικῆ, ἐπιλελοίπασιν οἱ ποιμαίνον
 τὸν μετὰ ἐπισήμης τὸ ποιμνίου τῶ κυρίου.

Id est, Euerfa sunt ueritatis dogmata, confuse le-
 ges pietatis, Ambitio non timentium Deum rapit gu-
 bernationem Ecclesiarum, Nec aditus est ad hono-
 res, nisi per impietatem, ut quisq; est rabiosissimus
 & audacissimus in lacerandis pijs & ueris dogmati-
 bus, ita maxime dignus Episcopi honore iudicatur.
 Perijt grauitas Sacerdotibus conueniens, desunt Pa-
 stores, qui eruditione gregem Domini pascant.

Sic ille sui temporis Episcopos depingit, quorum
 uicijs recentior aetas addit imperia & Tyrannides.

Cū igitur cōstet illā aetate nō sine uicijs esse, conce-
 dendū est Ecclesiae, ut de doctrina cōsulat uerbū Dei
 sicut Pater cœlestis præcipit, ut filium audiamus, &
 Dauid inquit. Lucerna pedibus meis uerbum tuum.

Hæc de ueterum scriptorum erratis, etsi multa
 prætermisi absurde dicta, non eo collegi, ut de ueris
 eorum laudibus aliquid detrahatur. Credo plerosq;
 in his fuisse pios & præstantes uiros, quidam etiam
 optime meriti sunt, sed ne ipsi quidem uoluerunt an-
 tesferri sua dicta, doctrinæ Christi. Deinde hi, qui nūc
 nobis ueterum auctoritatem opponunt, ualde illorū
 testimonijs abutuntur. Etsi illis temporibus semina
 errorū

errorū sparsa sunt, tamen nondū in Ecclesiā peruasērant tam tetri abusus. Erat initio qualiscunq; mentio sanctorū. Quantū accessit impietatis postea? Non igitur citanda est Nazanzeni declamatio cū illius etas adhuc ignorauerit hanc recentem Idololatriam.

Sed quid citant Ecclesię autoritatem aduersarij, cum non de doctrina, non de religione dimicent, sed de suis libidinibus atq; opibus, Tranquillitatem suam turbari nolunt. Hęc una & sola causa est, cur nos delere cupiant. Nam dogmata quędam luce meridiana clariora sunt. Et tamen ut hęc opprimant manifesta crudelitas exercetur, interficiūt pios, doctos et bonos uiros, Sacerdotes propter coniugium. Hoc ubi lectum est de ulla barbarie, interfici homines propter honestum coniugium? Si ueterem Ecclesiam probant, cur hic non imitantur prima tempora? An Ambrosium uel Augustinū arbitrantur hanc crudelitatem suppliciorum probaturum fuisse? illi uero execrati essent hanc immanitatem, & palam testati, hos Pontifices, autores crudelitatis, non Ecclesię membra, sed Diaboli organa esse, ac sine ulla dubitatione defensionem piorum Sacerdotum, mulierum, puerorum, deinde tot gentium, quę sunt cōiunctę huic causę suscepissent.

Postquam autem dixi quę sit uera Ecclesia, & cōstat nos doctrinā Catholicę Ecclesię Christi traditā
in scriptu

in scripturis Prophetiis & Apostolicis, & in symbolis fideliter retinere ac tueri, manifestum est nos uere cum Ecclesia Catholica Christi sentire. Adde illud etiam præcipuos scriptores, Ambrosium, Augustinum, & paucos alios idem sentire, si commode intelligantur, & pauca quædam eis condonentur, quæ tunc non uenerunt in controuersiam.

De Liturgia nihil dubiū est, nec priuatas, nec uenales, nec sinebres Missas fuisse ante Gregoriū. Nec inuocatio sanctorū multo ante Greg. celebrari cepit.

Est & Lex de celibatu perpetuo admodū recens, quæ non aliam ob causam defenditur, nisi quia celibatus est commodior ad tuendas opes. Et manifestā iniuriam uerbo Dei faciunt, qui adfirmant coniugiū Sacerdotum cum iure diuino pugnare.

De pœnitentia, de remissione peccatorum ac iustificatione, quā dicimus homines fide propter Christum cōsequi, non propter opera, de satisfactionibus, de Clauibus, de traditionibus humanis, de rebus Politicis, pleraq; nostri disputauerunt planius, quam ueteres, quæ tamen adparet consentanea esse perpetuis sententijs illorum, qui fuerunt eruditiores ac peritiores rerum spiritualium, qui quidem hanc explanationem ac methodum si legissent, pro sua pietate candidè probaturi fuissent, ut audio narraſſe uirum præstantem Theologū Parisiensem, se ex nostrorum
expli-

explicatione, de iustificatione, primum rectius Augustini sententiam intellexisse.

Scio ex ueteribus excerpi posse multa pugnantia cū nostris sententijs. Et excerpit pro suo adfectu quisq; quod uidetur commodum, ut ex iisdem floribus apes mella legunt, aranei uenena. Sed absint à iudicijs Ecclesiasticis, sycophantiae. Non prouoco ad omnes scriptores, sed ad meliores, Ambrosium, Augustinum & quatenus alij cum his consentiunt, qui cum ipsi interdum pugnantia dixerint, ueniam nobis dabunt, si quaedam reprehendemus, modo ut manifestam & certam scripturae diuinæ sententiam sequamur, nec discedamus à Symbolis, & teneamus, quod ipsi spectarunt ac uoluerunt, interdum autem explicare non potuerunt. Nihil enim dubium est hoc doctrinae genus quod profitemur, uere esse ipsum cōsensum Catholicæ Ecclesiæ Christi, ut ostendunt symbola, saniores synodi, & eruditiores Patres. Hæc respondendi moderatioribus, qui autoritatē Ecclesiæ aut Patrum nobis opponunt.

Exoritur autem quoddam nouū genus sapientum, qui cum sint ἄθεοι, nulla prorsus uolunt moueri de religione certamina, laudant pacem, et concordiam, execrantur omnes, qui quocunq; modo serunt discordias, hos, tanq̄ καὶ ἀρῆματα, et pestes generis humani tollēdos esse censent. Hæc est una Philosophia Ponticæ.

Pontificum, Cardinalium, Regum, Canonorum & plurimorum, qui perhiberi uolunt uiri Politici, qui scilicet oculum suum inturbare nolunt, nolunt dignitatem suam labefactari, oderunt doctrinam, quae uidetur offectura commodis ipsorum, denique alius aliam habet causam. Horum omnium una uox est in Regum consilijs. Nullam mutationem concedendam esse, retinendam esse concordiam Ecclesiae, auctoritatem ordinariae potestatis.

Deinde habent suos Rhetores, qui uehementissimas conciones in eam sententiam edunt, quos nominari omnes nihil opus est. Extant enim multorum scripta, Sed ex omnibus illis centones nuper consuit Omphalius. Initio tanquam Solon aut Areopagita aliquis, concionatur de legum dignitate, uituperat seditiones & legum contemptum, commemorat quam dulcis harmonia sit ordinis & iustitiae in reipublica quam leges efficiunt. Deinde etsi non nominat certam professionem, tamen quos praecipue petat, satis ostendit, declamitat aduersus nos, qui quasdam Tyrannicas & impias leges Pontificum excusimus. Etsi autem non opinor eum haec gratis dicere, tamen cum eadem dicantur a multis summis & eloquentibus uiris, non disputabo, quid iste captet.

Totum hoc genus concionum spectat ad confirmandos potentum animos, ne ulla moderata & pia consilia

consilia audiantur, deinde ut inflammati iniustam se-
uiciam exerceant. Vt autem Dauid petebat, ne ua-
lerent consilia Achitophel, sic nos precabimur Deū
ne horū rhetorum eloquentia ueritatem & gloriam
Christi opprimat. Et cum scriptum sit ex ore infan-
tium & lactentium perfecisti laudem sperabimus
Deum non defuturum nobis esse in refutandis illis ca-
lumnijs, & in gloria Christi illustranda.

Scio plausibiliter dici de Legum dignitate, de pa-
ce, de tranquillitate communi. Non adeo rudis sum
literarum, nec adeo alienus à ciuili consuetudine ui-
tæ. Sentio etiam in re pub. communi tranquillitati ea
onera condonanda esse, quæ sine impietate tolerari
possunt. Valeant in eo genere hæ sententiæ, τὸ κα-
κὸν εἰς κερδὸς, μὴ κινῆσαι. Et quod Plato di-
xit, ut deliri Patris, ita patriæ desipientis mores to-
lerandos esse. Recte ista in loco dicuntur, de ciuilibus
oneribus, quæ sine impietate tolerantur, sed hæc Phi-
losophia non transferatur ad obruendā gloriā Dei.
Doctrinæ errores, & Idololatria nequaquam dissi-
mulari debent, sicut Christus inquit. Si quis negaue-
rit me, confundam eum. Primum præceptum, Non
habebis Deos alienos, longe anteferendum est omni-
bus rebus humanis, legibus hominum, imperijs, or-
dinarie potestati, paci, patriæ, concordie. His no-
minibus nihil est augustius, sed tamen anteferendū
est nomen Dei.

¶ Prophetæ,

Propheta, Apostoli haud dubie patriam & patriam tranquillitatem, si qui alij, amarunt maxime. Et tamen reprehendere impios cultus, & prauas opiniones coacti sunt. Et quidem Christus profitetur se doctrinae genus adferre, tanquam ignem, qui sit accensurus ingentes discordias. Neesse est enim existere certamina de cultu Dei, quia Diabolus ardet horribili odio Dei, & quantum potest delere uerbum Dei conatur, & aduersus Deum homines impios incitat, ac secum trahit florentissima imperia, cum his hostibus belligeratur Christus.

Quare cum neesse sit pijs reprehendere & abolere impios cultus, non possunt non esse mutationum autores, sic erant maximarum mutationum autores Propheta & Apostoli. Quanquam igitur Politica sapientia abhorret ab ipso mutationis nomine, Et pijs qui certe non omnes stolidi aut fatui sunt, intelligunt quantum difficultatum & periculorum adferant mutationes, tamen Christianum pectus antefert mandatū Dei, & excelsa animo excipit omnes difficultates easque intelligit regi à Christo, cui omnia subiecta sunt, ut inquit Propheta.

Hæc breuiter respondeo, non tam Omphalij orationi, quam illorum sapientum argumentis, qui in omnibus consilijs concionantur de uitandis mutationibus, de concordia. Etsi autem homines hæc hanc responsionem derident, tamen pijs utile est consyde-

rare hæc argumenta, ne illa sapientiæ species deterreat animos à pietate, & à professione ueritatis.

Et hæc scribo maxime admonendæ iuuentutis causa. Impij cum alijs illecebris, opibus & alijs com modis animos multorum capiunt, tum uero etiam irretitos tenent his persuasionibus, quod uitandæ sint mutationes, quod deceat fauere ordinariæ potestati, tueri præsentem formam reipub. Hæc quatenus laudanda sint, Christiani præmonedi sunt, ne obliuiscantur huius præcepti. Non habebis Deos alienos.

Doleo quosdam excellentibus ingenijs præditos conspirare cum impijs, ac faces esse ad incitandos Reges ad crudelitatem, & ad stabiliendam impietatem. Illa est uirtus digna magnis & præstantibus uiris, præcipue ad gloriam Dei conferre industriam, atq; autoritatem. Hic scopus propositus esse debet omnibus, ut suo quisq; loco, quantum potest conferat aliquid operæ ad cõseruationem cœlestis doctrine, De alijs Parasitistris paruulis, qui scribunt Sycophanticos libellos hoc loco nõ dicam, qui sunt ex illo genere κολακῶν quales alebat Dionysius Siculus, qui sputum Tyranni excipiebant, ac lingebant prædicantes nectare dulcius esse.

Redeo ad sapientes illos, quorum aliqui simulant religionem, postquam uident absurdas superstitiones superiorum temporum excusari non posse, ad-

singūt ritibus et decretis, molliores interpretatiōes, ut recte stabiliant impietatem, conseruatis ritibus ac uiciosis decretis. Talis est liber editus Coloniae, titulo Reformationis. Audio & Contarenum Cardinalem in Italia dicere solere, Lutheranos iniuriam facere Romanis proceribus, cum adscribant illis errata plebeiorum scriptorum, ut Legendarum, Dormisecure, & similia. Nunquam sic sensisse Romanos proceres, aut ineptias illas probasse. Ita nunc à se deriuant errata. Ac scio ubiq; gentium plurimos esse, qui hoc nouo artificio laudem singularis sapientiae aucupantur, qui primum eo iniusti sunt, quod cum plerq; à nobis correcta ex nostris libris mutantur & nostris se pennis ornent, ut fucū incautis faciant, tamen nobis iniqua *διὰ τὴν ἰσχυρίαν*, reddunt, Non enim desinunt in nos exercere crudelitatem, deinde non cogitant hanc nouam Sophisticam fore extremam perniciem uerae religionis.

Si ingenijs petulantioribus licet comminisci glossas suo arbitrio, quid futurum est? Manifesta est Idololatria in cultu sanctorum, in Missis pro mortuis. Et tamen glossae affinguntur ad retinendos ritus per se se uiciosos. Ita paulo post fortassis aegyptias superstitiones excusabunt. Absit ab Ecclesia haec impia & perniciosa Sophistica, quae est protestatio contraria facto. Cultus non institutus expresso Dei uerbo, per se se uiciosus est, etiam si affingas quamcunq; uoles

Glossam, ut Inuocatio sanctorum per se uiciosa est, quia non est instituta diuinitus, deinde & ob hanc causam per se uiciosa est, quia hic ipse mos, etiamsi diuersum cogites, tribuit sanctis honorem Deo proprium, quod omnes audiant.

Possent exempla multa recitare, sed desino ac pios hortor, ut istam nefariam Sophisticam execrentur. Ezechias non solum supersticiosas opiniones de aeneo serpente correxit, sed ipsam statuam delcuit. Ita pietas est cum impijs opinionibus ritus ipsos abijcere, qui non sunt proprie mores Politici. Sicut scriptura precipit Idola destrui. Sic ipsi ritus priuatarum Missarum, Inuocatio sanctorum, Votorum obseruatio, Monasticus uestitus, sodalitia monastica uinculum coelibatus, discrimina ciborum, & similes inepti ritus à superstitionibus orti tollantur & aboleantur.

Sed quid disputo, illi qui hac Sophistica pingunt uiciosos ritus, non hoc uere agunt, ut tollant errores ex Ecclesia, sed ut qualicumque praetextu defendant suam auctoritatem, & arte stabiliant impietatem. Facile enim repullulant prauae opiniones, si ritus ipsi mancant. Necessse est pios uigilantes esse. Nam Diabolus oppugnat Euangelium, non tantum palam incitans Tyrannos ad seuitiam, sed etiam callide insidiasstruens praetextu sapientiae & offundens bellas persuasiones, de quibus cauendis toties praecipit spi-

ritus sanctus, ut ad Timotheum inquit Paulus, uenturos spiritus impostores, & ad Collossenses ait traditiones humanas speciem sapientiae habituras esse. Nō tantum manifesta deliramenta spargentur, quae uerba fuerunt pleraque uetera & recentia, ut paulo ante manifesta fuerunt imposturae indulgentiarum, sed etiam homines astuti falsa dogmata & impios ritus artificiose pingent, ut magno cum adplausu excipiantur, amentur, ac retineantur. An non habet sapientiae speciem impietas Samsateni? An non est plausibilis error Pelagij prophanis ingenijs? Ita habent haec speciem sapientiae. Prodest ad pacem & tranquillitatem, retinere usitatos mores, decerpantur igitur horridiores opiniones & affingantur interpretationes, *ὄφρα μὴ ὀργῶσι*, ritus ipsi retineantur. Splendide hoc dici uidetur cum longe aliud agatur.

Haec Sycophantiae significatae sunt in historia de Christo, quem cum oculos eius uelassent, ei que colaphos impegissent lictores iridentes, iusserunt uaticinari, a quo percussus esset. Sic excusatores isti impiorum rituum ludibrio habent Christum & Ecclesiam. Postquam insulsum aliquod glossema excogitarunt, putant se iam praestrinxisse Christo oculos, deinde addunt colaphos, hoc est, impietatem stabiliunt, incendunt Reges ad crudelitatem, ac Triumphos agunt, quasi iam prorsus deleuerint ueritatem. Ipsi plausum
in suo

in suo theatro auferunt, prædicantur à malis, amantur à Regibus, quorum seruiunt cupiditatibus, Sed orandus est Deus, ut hoc genus Sycophantarum reprimat.

Nicander ait genus esse Serpentum, quod appellat Hæmorrhoidas, sunt autē exiguæ bestiolæ, unius longitudine pedis, sed ueneni tanta uis est, ut ab illis ictu sudor erumpat cruentus toto corpore, ut ex ore naribus, auribus, uesica large profluat sanguis, ut sanguineas lachrymas extillent oculi, ut ardeat incredibili inflammatione totum corpus. Huius generis bestia cum in Aegypto necasset Nauclerum Helenæ, Heroica mulier pede illam contriuit, unde & posteritas Hæmorrhoidum dicitur claudicare amissa spina. Porro euentus ostendit hanc nouam Sophisticam interpretandarum traditionum, uenenum esse non dissimile Hæmorrhoidum. Indocti etsi sunt nobis inuesti tamen pertinacia & odio pugnant, non pugnant autoritate. Istæ Hæmorrhoides propter doctrinæ opinionem, propter Sophismata, & ut uocat Paulus propter speciem sapientiæ, sunt in admiratione, incitant animos potentum ad opprimendam ueritatem. Hoc ueneno accensi Principes, flammæ odij cōcipiunt, fiunt cruenti et furenter crueles. Sed Christus non sinet obrui lucem Euangelij, sicut scriptum est. Quod est ex Deo, non abolebitur.

Proinde Ecclesia in qua lucet uera doctrina, tandem illis Hæmorrhoidibus spinas exeret. Nō oppriment ueritatem Sophisticæ illæ interpretationes, & astuta & crudelia consilia impiorum.

Quod uero passim aliqui cupidi piæ concordie expectant Pontificum synodos, & sperant has Ecclesie medicaturas esse, aut uicia correcturas longe falluntur. Nunquam enim Pontifices & eorum coniuuati ac Satellites desinent bellū gerere aduersus Christum, quod ut ita existimem, moueor non tantum humanis coniecturis, quæ multæ & nō leues sunt, Christi dictis moueor, deinde exemplis omnium ætatum. Nam Christus negat blasphemos sanari, qui contra conscientiam oppugnant ueritatem, defendunt manifestam εἰδωλομαχείαν, & piorum cruore se resperserunt. Furor blasphemias & parricidia haud dubie comitatur, sicut historie Cain, Pharaōis, Saul, populi Iudaici testantur. Et Deus minatur cæcitātē blasphemis, sicut Psalmus inquit, Obscurentur oculi eorum. Itaq; augent quotidie supplicia, obligant sibi Principes impijs fœderibus. Nec tantum palam grassantur, sed clam struunt insidias uite piorū Principum, An existimandum est hos moderata aut pia consilia admissuros esse. Et aliquoties iam experti sumus plerosq; qui simularunt moderationem, tamē reipsa nihil egisse, nisi ut nos irretitos opprimerent,

ac totum

ac totum doctrinae genus delerent. Scio paucos quosdam esse saniores in hostium Collegijs, qui deplorant potentum pertinaciam, sed horum sententiae exploduntur tanquam scholasticae. Haec cum ita sint, pio mentis est, et cogitantis de sua salute, de gloria Christi, querere quae sit uera Ecclesia, ut huic se adiungat ut huius coetus, et gregis Christi pars sit, sicut inquit Christus. Qui non est mecum, contra me est. Deinde sciat Ecclesiam nequaquam esse Tyrannos & persecutores Christi, & eos, qui se uicium uel adiuuant, uel comprobant. De his teneamus Regulam certissimam Pauli, Si quis aliud Euangelium docuerit, anathema sit. Et cum ait, anathema sit, non existimemus usum esse leui aut uulgari maledicto. Cum nominat anathema, significat Deum ex Ecclesia eiecisse hostes uerae doctrinae, eosque fugiendos esse, tanquam diras pestes, quas Deus execratur. Pollui se horum societate & consuetudine boni sciant, & duros graues poenas amicitiae & coniunctionis cum illis. Psalmus inquit de hoc genere, Induit maledictionem sicut uestimentum, & intrauit sicut aqua in interiora eius, & sicut oleum in ossa eius. Huius maledictionis contagium nocet caeteris, qui sunt coniuncti cum illis qui & ueritatem oppugnant, & exercent se uicium in pios. Non igitur existimemus parum momenti habere hoc mandatū, si quis aliud Euangelium docuerit,

F 1 anathe

anathema sit. Non sunt Episcopi, non sunt Ecclesie membra, sed hostes Christi, qui cum furiosi agitentur, non de Ecclesie cōcordia et pace cogitant, sed de Tyrannide stabilenda, non student sanare Ecclesias, sed moliuntur bella ciuilia, uastitatem Ecclesiarum, Parricidia piorum Sacerdotum, & piarum mulierum. Proinde non expectanda est ab illis emendatio Ecclesiarum, sed potius cogitandum ut sententia, animo, & uoluntate quisq; se ab illis seiungat, fugiat eorū εἰδωλομαχίαι, non audiat conuicia contra ueram doctrinam, non adiuuet, non approbet illorum consilia, non confirmet eorum potentiam. Fugite Idololatriam, inquit Paulus. Hæc præcepta non sunt leuia ducenda. Vera igitur Ecclesia queratur, sciamus in hac exaudiri preces in hac sciamus esse Christi membra, ad hanc sciamus pertinere promissiones Euangelij. Non pertinent promissiones ad hostes Euangelij, sicut nec ad Iudæos, nec ad Mahometistas pertinet, ut sepe testatur Deus, & Psalmo. 16. inquit, Pontifex Christus, Non offeram eorum libationes, nec faciam eorum mentionem labijs meis. Quem hæc tantis tristis comminatio non moueat, ut fugiat cœtum ad uersantē ueræ Ecclesie? Deniq; plena est in utramq; partem scriptura diuina talibus concionibus, quæ iubent fugere hostes ueræ doctrine, et ueræ Ecclesie ac amplecti ueram doctrinā, amare, iuuare, ornare

ueram

ueram Ecclesiam. Nec cogitemus tantum Platonica
 ciuitatem esse Ecclesiam. Hic coetus est uera Ecclesia
 in qua lucet pura Euangelij doctrina, in qua recte ad-
 ministrantur Sacramenta diuinitus tradita, In tali
 coetu necesse est aliqua esse uiua Ecclesiae membra,
 quae praestant Deo ueros cultus, agunt poenitentiam,
 inuocant Deum uera fide, conferunt studium & ope-
 ram ad Euangelij propagationem, ostendunt suam
 confessionem, seruiunt uocationi, denique praestant pia
 officia à Deo mandata, exercentur periculis omnis
 generis, in quibus exercent inuocationem & alia bo-
 na opera. Hanc affirmo esse ueram Ecclesiam, cum
 quae oportet pios ubique terrarum coniunctos esse sen-
 tentia, uoluntate & confessione, Ac tales esse sentio
 Dei beneficio, nostras Ecclesias, quae profitentur pu-
 ram Euangelij doctrinam, quae est sine ulla dubitati-
 one, consentiens sententia Catholicae Ecclesiae Chri-
 sti. Vtinam bonae mentes considerent quantum re-
 ferat, non esse in castris hostium Ecclesiae, sed esse ci-
 uem uerae Ecclesiae Christi, propter quam Deus inno-
 tescere uoluit, propter quam omnia condidit, quam
 filij sui sanguine sanctificauit, in qua patefecit se ad-
 mirabilibus operibus per Patres Noe, Abraham,
 Ioseph, Moisen, Dauidem, Eliam, Eli seum, Aposto-
 los, & reliqua lumina Ecclesiae, denique quae habe-
 bit uitam & gloriam aeternam, fruatur commercio
 Dei &

Dei & piorum Angelorum. Quanta gloria & bea-
 titudo est, huius cœtus socium esse, in hoc agmine
 conspici, quod ducit Christus, quod circumuolant
 pij Angeli, in quo incedunt Principes Adam, Noe, A-
 braham, Moyses, Elias & reliqui uiri insignibus præ-
 diti donis. In hoc agmine iam certū tenes locū, si nō
 adiuuas, non comprobas hostium Ecclesiæ impieta-
 tem & crudelitatem, sed ueram doctrinam amplecte-
 ris, confiteris, et pijs moribus ornas. Psalmus inquit.
 Rogate pacem Ierusalem. Beati erūt, qui diligunt eā
 O suauem & dulcem sententiam. Hortatur omnes,
 ut adiuuent omni genere officij Ecclesiam, ut doctri-
 ne puritatem, & consensum tueantur, ut doctoribus
 benefaciant, ut precibus & uotis Deo communem
 salutem commendent, ut impios doctores, ut Tyran-
 nos inde arceant. Opto autem ex animo, ut magnitu-
 dinem horum officiorum uiri politici consyderent,
 qui & debent & possunt Ecclesiam iuuare, Intuean-
 tur posteritatem, cui ut rempub. constitutam relin-
 quere cupiunt, ita multo magis debent ueram Dei
 agnitionem, incorruptam religionem, purum Euan-
 gelium, recte constitutas Ecclesias tradere, sicut Pau-
 lus iubet Timotheum fideliter custodire depositum,
 ut integrum & incontaminatum ad posteros perue-
 niat. Hac cura prorsus nihil adfici uidemus Pontifi-
 ces, Episcopos, Canonicos, de opibus suis dimicant,
 non de

non de doctrina, Ergo alij in scholis, in gubernatione ciuitatum, suscipiant hanc curam. Hoc sacrificiū præcipue Deus ab omnibus postulat, sicut Petrus inquit, uocatos nos esse, ut celebremus dei beneficium. Hic præcipuus finis omnium consiliorum atq; actionum sapientibus propositus esse debet, ut ornent gloriam Christi. Pro hoc officio ingentia premia pollicetur in hoc uersiculo Deus, Beati erunt, qui diligunt Ecclesiam, Defensionem, successus, & salutem perpetuam promittit his, qui uerã Ecclesiam amant. Hac uoce pij exuscitent animos ad curam ornandæ Ecclesiæ, seq; non modo aduersus Tyrannorum minas confirment, sed etiam contra Sophisticam illorum muniant, qui falso antiquitatis & Ecclesiæ testimonia ad defensionem impiorum dogmatũ citant, ad quos refutandos nonnihil instruere studiosos uolui.

Index

INDEX INSIGNIVM

locorum qui in hoc opere
continentur.

- Augustinus. 51.
Ambrosius. 48.
Basilii. 43.
Canon Missæ. 72.
Canones pœnitentiæ. 29.
Carthaginensis Synodus. 28.
Catharorum error. 24.
Chalcedonensis Synodus conuocata à Martino Imperatore, damnauit Eutychem. 26.
Christi regnum quid. 11.
Chrysostomus. 46.
Constantinopolitana Synodus à Theodosio conuocata, damnauit Eunomium. 25.
Cultus sanctorum. 17.
Cyprianus. 40.
Dionysius. 35.
Ecclesia uera quæ. 7. 10. 18.
Ecclesia ubi est apud quos sit. 9.
Ephesina Synodus cõuocata à Theodosio iuniore, cui præfuit Cyrillus, damnauit Nestorium. 25.
Eiphanus. 46.
Eunomij error. 25.

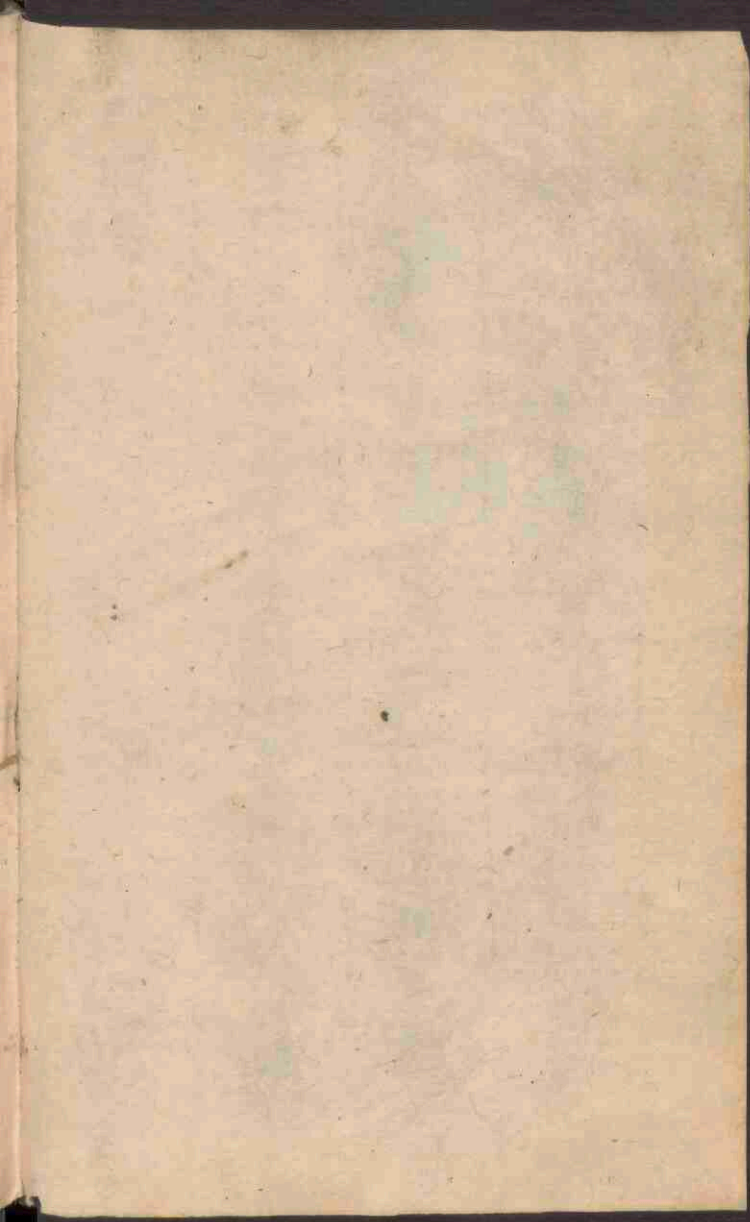
Eustathius

I N D E X.

- Eustathius Antiochenus Episcopus. 24.
 Funerum carimonie. 36.
 Gregorius. 63.
 Gregorius Nazianzensus. 45.
 Hieronymus. 49.
 Liturgia. 76.
 Mileuitana Synodus. 30.
 Missarum applicatio. 17.
 Neocesariensis Synodus. 24.
 Nicena Synodus à Constantino conuocata. 24.
 Oblatio. 14. 39. 42.
 Origenes. 32.
 Petrus Alexandrinus Episcopus. 21.
 Pontifices & Episcopi non Ecclesia sed hostes Eccle-
 sie sunt. 7.
 Samosateni & Arrij errores damnauit Synodus Nè
 Samsonis enigma. 22. (cena. 24.
 Sanctorum inuocatio. 45.
 Satisfactio. 14.
 Serueti error. 5. 19.
 Tertullianus. 38.
 Tertulliani regula aduersus hereses. 6.
 Toletana Synodus sub Honorio. 28.

*Argentorati per Vuendelinum
 Ribelium.*

legatna p m r

A 2234245

OLW 483907696

